

แนวทางบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่สำคัญ
จังหวัดเลย

โดย

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กันยายน 2563

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การวิเคราะห์เศรษฐกิจสินค้าเกษตรจังหวัดเลย ปีการผลิต 2562 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัด 6 สินค้า ได้แก่ ข้าวเหนียวนาปี ยางพารา มันสำปะหลังโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรด และปาล์มน้ำมัน และสินค้าหรือกิจกรรมทางเลือกในการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของพื้นที่เพื่อจัดทำแนวทาง และมาตรการจูงใจในการผลิตสินค้าเกษตรตามความเหมาะสมของพื้นที่ ผลการศึกษา ดังนี้

ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตพื้นที่เหมาะสม (S1, S2) ดังนี้ ข้าวเหนียวนาปี ต้นทุนการผลิต 4,932.48 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 40.14 บาทต่อไร่ ยางพารา ต้นทุนการผลิต 9,083.50 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ -214.51 บาทต่อไร่ มันสำปะหลังโรงงาน ต้นทุนการผลิต 4,781.07 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 1,427.23 บาท ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น 1 ต้นทุนการผลิต 4,257.07 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 1,029.53 บาทต่อไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น 2 ต้นทุนการผลิต 4,700.36 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 2,164.21 บาทต่อไร่ สับปะรด ต้นทุนการผลิต 12,510.03 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 3,955.89 บาทต่อไร่

ต้นทุนและผลตอบแทนพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3, N) ดังนี้ ข้าวเหนียวนาปี ต้นทุนการผลิต 5,102.04 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ -671.13 บาทต่อไร่ ยางพารา ต้นทุนการผลิต 11,087.70 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ -2,849.41 บาทต่อไร่ มันสำปะหลังโรงงาน ต้นทุนการผลิต 4,304.42 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 402.10 บาทต่อไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น 1 ต้นทุนการผลิต 4,683.63 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 218.49 บาทต่อไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น 2 ต้นทุนการผลิต 6,008.10 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 87.51 บาทต่อไร่ สับปะรด ต้นทุนการผลิต 15,220.25 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ -6,577.55 บาทต่อไร่ ปาล์มน้ำมัน ต้นทุนการผลิต 3,459.80 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ -848.36 บาทต่อไร่

ผลผลิต (Supply) และความต้องการใช้ (Demand) ข้าวเหนียวนาปี มีผลผลิต 134,176 ตัน และความต้องการใช้ 141,389 ตัน ผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการ 7,213 ตัน ยางพารา มีผลผลิต 199,693 ตัน ผลผลิตมีเพียงพอกับความต้องการใช้ของจังหวัด มันสำปะหลังโรงงาน 1,173,535 ตัน และความต้องการใช้ 1,278,688 ตัน ผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการ 105,153 ตัน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีผลผลิต 341,209 ตัน ผลผลิตมีเพียงพอกับความต้องการใช้ของจังหวัด ปาล์มน้ำมัน มีผลผลิต 36,390 ตัน ผลผลิตมีเพียงพอกับความต้องการใช้

ต้นทุนและผลตอบแทนสินค้าพืชทางเลือกดังนี้ อโวคาโด ต้นทุนการผลิต 6,339.44 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 8164.56 บาทต่อไร่ โกโก้ 6,338.90 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 1,461.10 บาทต่อไร่

ข้อเสนอแนะการปลูกพืชในพื้นที่เหมาะสม (S1, S2) สินค้าที่ควรส่งเสริมการผลิตในพื้นที่เหมาะสม ได้แก่ ข้าวเหนียวนาปี มันสำปะหลังโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และสับปะรด ส่วนยางพาราไม่ควรสนับสนุนเนื่องจากการผลิตยางพาราทำให้เกษตรกรขาดทุน เนื่องจากราคามีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ แนวทางในการส่งเสริมมีดังนี้

ด้านการผลิต 1) สนับสนุนแนวทางเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยต่อยอดองค์ความรู้จากศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรม (Agritech and Innovation Center: AIC) ของจังหวัด เพื่อนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำการเกษตร ได้แก่ การนำเทคโนโลยี การปลูกและดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยวที่สามารถลดการใช้แรงงานในขณะเกิดสภาวะการขาดแคลนแรงงาน 2) สนับสนุนเครื่องจักรกลการเกษตรให้ครอบคลุมพื้นที่เกษตร แทนการเช่าหรือจ้างจากบริษัทเอกชน เช่น เครื่องเกี่ยวนวดข้าว เครื่องปลูกและเก็บเกี่ยวมันสำปะหลัง เป็นต้น 3) พัฒนาระบบชลประทานและการบริหารจัดการน้ำให้ทั่วถึงทุกพื้นที่ รวมทั้งการจัดตั้งธนาคารน้ำควมคู่กับการทำเกษตรแปลงใหญ่ในพื้นที่เหมาะสม (S1, S2)

ด้านการตลาด 1) สนับสนุนภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิต เพื่อช่วยกำหนดการผลิตให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ 2) สร้างแรงจูงใจให้วิสาหกิจชุมชนพัฒนาตนเองก้าวไปสู่การค้าเชิงพาณิชย์ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีโอกาสในการเพิ่มระดับการพัฒนาตนเอง 3) พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยให้ลูกหลานเกษตรกรได้เรียนรู้การขายออนไลน์ หรือการใช้เครื่องมือสื่อสารในการทำการตลาด 4) ผลักดันระบบเกษตรพันธสัญญาระหว่างโรงงานกับเกษตรกร

ข้อเสนอแนะการปลูกพืชในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3, N) แนวทางการพัฒนาพื้นที่ไม่เหมาะสมจึงพิจารณาเป็น 2 กรณี ดังนี้ 1) กรณีปรับเปลี่ยนจากพืชเดิมเป็นการปลูกพืชทดแทน จากการปลูกข้าวเหนียวนาปี ยางพารา มันสำปะหลังโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรด และปาล์มน้ำมัน เป็นการปลูกอโวคาโดและโกโก้ ซึ่งให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า 2) กรณีไม่ปรับเปลี่ยนเป็นพืชทดแทน จากการศึกษา พบว่าข้าวเหนียวนาปี ในพื้นที่ไม่เหมาะสมเกษตรกรผลิตแล้วขาดทุน ส่วนมันสำปะหลังโรงงานให้ผลตอบแทนน้อยมาก แต่พืชทั้ง 2 ชนิดนี้ตลาดยังคงมีความต้องการผลผลิตไม่เพียงพอับความต้องการใช้ ฉะนั้นถ้าสามารถปรับปรุงบำรุงดินเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิตได้ ก็ควรส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกต่อไป

คำนำ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดทำเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยวิเคราะห์ความเหมาะสมของดินกับปัจจัยความต้องการของพืชแต่ละชนิด ร่วมกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น เขตป่าไม้ตามกฎหมาย เขตพื้นที่โครงการชลประทาน นอกจากนี้ยังได้กำหนดการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) เพื่อจัดการผลผลิตทางการเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยเขตพื้นที่ที่เหมาะสมมากและปานกลางจะส่งเสริมให้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สำหรับเขตพื้นที่ที่เหมาะสมน้อยและไม่เหมาะสมจะส่งเสริมให้ปรับเปลี่ยนผลิตสินค้าเกษตรอื่น ๆ ที่เหมาะสมกว่าสินค้าเดิมที่ทำการผลิตอยู่ปัจจุบัน

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3 จึงได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เศรษฐกิจสินค้าเกษตรจังหวัดเลย โดยวิเคราะห์ทางด้านกายภาพและเศรษฐกิจ เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่ที่เหมาะสมมากและเหมาะสมปานกลาง (S1,S2) และปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ที่เหมาะสมน้อยและไม่เหมาะสม (S3,N) เพื่อปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชทางเลือกชนิดอื่นที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ประกอบการตัดสินใจทำแผนการผลิตต่อไป

ส่วนแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจการเกษตร

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3

กันยายน 2563

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
คำนำ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของการศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 ขอบเขตการศึกษา	2
1.4 วิธีการศึกษา	2
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 การตรวจสอบเอกสาร แนวคิดทฤษฎี	5
2.1 การตรวจเอกสาร	5
2.2 แนวคิดทฤษฎี	8
บทที่ 3 สภาพทั่วไปของจังหวัดเลย	18
3.1 ที่ตั้งของจังหวัด	18
3.2 ลักษณะภูมิประเทศ	19
3.3 ลักษณะภูมิอากาศ	19
3.4 พื้นที่จังหวัด	21
3.5 การปกครองและประชากร	21
3.6 แหล่งน้ำที่สำคัญ	23
3.7 ข้อมูลด้านชลประทาน	23
3.8 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ	24
3.9 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตภาคการเกษตร	
บทที่ 4 ผลการศึกษา	27
4.1 ผลการศึกษาวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัด	27
4.1.1 ข้าวเหนียวนาปี	27
4.1.2 ยางพารา	31
4.1.3 มันสำปะหลังโรงงาน	36
4.1.4 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	40

สารบัญ (ต่อ)

4.1.5 สับปะรด	45
4.1.6 ปาล์มน้ำมัน	49
4.2 ผลการศึกษาวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจสินค้าทางเลือกของจังหวัด	52
4.2.1 อโวคาโด	52
4.2.2 โกโก้	55
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	58
5.1 บทสรุป	58
5.2 ข้อเสนอแนะ	59
บรรณานุกรม	61

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 แสดงปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันฝนตก รายเดือน ตั้งแต่ปี 2559 – 2562	20
3.2 ลักษณะการแบ่งหน่วยการปกครองจังหวัดเลย และจำนวนประชากร	22
3.3 จำแนกตามประเภทของแหล่งน้ำ ปี 2562	23
3.4 ปริมาณน้ำแต่ละเดือนของอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง	24
4.1 ระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกข้าว	27
4.2 เนื้อที่ปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตและผลผลิตต่อไร่ ข้าวเหนียว ปี 2560-2562	28
4.3 ช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวเหนียวนาปี ปีเพาะปลูก 2562/63	28
4.4 ต้นทุนการปลูกข้าวเหนียวนาปีตามศักยภาพของพื้นที่เพาะปลูก 2562/63	29
4.5 ราคาข้าวเหนียวนาปีที่เกษตรกรผลิตได้ (ความชื้น 15%) ปี 2560-2562	29
4.6 ผลผลิต(Supply) และการใช้ประโยชน์(Utilization) ข้าวเหนียวนาปี ปี 2562 ของจังหวัดเลย	30
4.7 พื้นที่ปลูกยางพาราตามระดับความเหมาะสมของดิน จังหวัดเลย	32
4.8 เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่กรีดยาง และผลผลิตยางพาราปี 2560-2562 ของจังหวัดเลย	32
4.9 ปฏิทินผลผลิตน้ำยางพารา ปี 2560	33
4.10 ต้นทุนการปลูกยางพาราตามศักยภาพของพื้นที่ ปีเพาะปลูก 2562	33
4.11 ราคาขายก้อนถ้วยที่เกษตรกรขายได้ จังหวัดเลย	34
4.12 ผลผลิตผลผลิต(Supply) และการใช้ประโยชน์(Utilization) ยางพารา ปี 2562 จังหวัดเลย	34
4.13 ระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังโรงงาน จังหวัดเลย	36
4.14 ผลผลิตและผลผลิตต่อไร่ มันสำปะหลังโรงงาน จังหวัดเลย ปี 2560-2562	37
4.15 ร้อยละผลผลิตจากการเก็บเกี่ยวรายเดือนมันสำปะหลังโรงงานจังหวัดเลย ปี 2562	37
4.16 ต้นทุนการปลูกมันสำปะหลังโรงงานตามศักยภาพของพื้นที่เพาะปลูก 2561/62	38
4.17 ราคามันสำปะหลังโรงงานที่เกษตรกรขายได้ จังหวัดเลย ปี 2560-2562	38
4.18 ผลผลิตผลผลิต(Supply) และการใช้ประโยชน์(Utilization) มันสำปะหลังโรงงาน ปี 2562	39
4.19 พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ระดับความเหมาะสมของดิน จังหวัดเลย	41
4.20 เนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดเลย ปี 2560-2562	41
4.21 ร้อยละผลผลิตจากการเก็บเกี่ยวรายเดือนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จังหวัดเลย ปี 2562	42
4.22 ต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น 1 จังหวัดเลย ปีเพาะปลูก 2562/63	43
4.23 ต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น 2 จังหวัดเลย ปีเพาะปลูก 2562/63	43
4.24 ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดเลย ปี 2560-2562 (ความชื้น 14.5)	44

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.25 ผลผลิตและความต้องการใช้ประโยชน์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดเลย ปี 2562	44
4.26 พื้นที่ปลูกสับปะรดระดับความเหมาะสมของดิน จังหวัดเลย	45
4.27 เนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตสับปะรด จังหวัดเลย ปี 2560-2562	46
4.28 ร้อยละผลผลิตจากการเก็บเกี่ยวรายเดือนสับปะรด จังหวัดเลย ปี 2561	46
4.29 ต้นทุนการผลิตสับปะรด จังหวัดเลย ปีเพาะปลูก 2562	47
4.30 ราคาสับปะรด จังหวัดเลย ปี 2560-2562	47
4.31 ผลผลิตและความต้องการใช้ประโยชน์สับปะรด จังหวัดเลย ปี 2562	48
4.32 พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันตามระดับความเหมาะสมของดิน จังหวัดเลย	49
4.33 เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ปาล์มน้ำมัน จังหวัดเลย	49
4.34 ร้อยละผลผลิตจากการเก็บเกี่ยวรายเดือนปาล์มน้ำมัน จังหวัดเลย ปี 2561	50
4.35 ต้นทุนการผลิตปาล์มน้ำมัน ปี 2562 จังหวัดเลย	50
4.36 ราคาปาล์มน้ำมันทั้งหลาย (น้ำหนัก11-15กก.) ปี 2562 ของจังหวัดเลย	51
4.37 ผลผลิตและความต้องการใช้ประโยชน์ปาล์มน้ำมัน ปี 2562 จังหวัดเลย	51
4.38 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่ให้ผล อโวคาโด จังหวัดเลย ปี 2562	53
4.39 ต้นทุนการผลิตอโวคาโด จังหวัดเลย ปี 2562	54
4.40 พื้นที่ปลูก เนื้อที่ให้ผล โกโก้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2563	55
4.41 เนื้อปลูก พื้นที่ให้ผล โกโก้ จังหวัดเลย ปี 2563	56
4.42 ต้นทุนการผลิตโกโก้ จังหวัดเลย ปี 2562	56

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ข้อมูลและปัจจัยที่ควรพิจารณาในกรอบแนวคิด	13
2.2 กรอบแนวคิดห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) การผลิตสินค้าเกษตร	15
2.3 โจทย์สำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการห่วงโซ่คุณค่าการผลิตสินค้าเกษตร	16
3.1 แผนที่จังหวัดเลย	19
3.2 ปริมาณน้ำฝนรายเดือน ปี 2559-2562	20
3.3 จำนวนวันฝนตกรายเดือน ปี 2559-2562	21

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
4.1 วิธีการตลาดข้าวเปลือกเหนียวนาปี จังหวัดเลย	31
4.2 วิธีการตลาดยางพารา จังหวัดเลย	35
4.3 วิธีการตลาดมันสำปะหลังโรงงาน จังหวัดเลย	40
4.4 วิธีการตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดเลย	45
4.5 วิธีการตลาดสับปะรด จังหวัดเลย	48
4.6 วิธีการตลาดปาล์มน้ำมัน จังหวัดเลย	52
4.7 วิธีการตลาดอโวคาโด จังหวัดเลย	54
4.8 วิธีการตลาดโกโก้ จังหวัดเลย	57

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการศึกษา

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning) อย่างต่อเนื่อง ถือเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรของประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการใช้ที่ดินให้มีประสิทธิภาพ ปรับสมดุลระหว่างอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) ของสินค้าเกษตรในพื้นที่ ตามการประกาศเขตเหมาะสมต่อการปลูกพืช ปศุสัตว์ และประมง จำนวน 20 ชนิดสินค้า ประกอบด้วย พืช 13 ชนิด ปศุสัตว์ 5 ชนิด และประมง 2 ชนิด และเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการทำการผลิตสินค้าหรือการส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรที่เหมาะสม ซึ่งต้องพิจารณาตามความสอดคล้องเชื่อมโยงกันของพื้นที่ (Area) ชนิดสินค้า (Commodities) เกษตรกร รวมถึงผู้ประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรมเกษตร และเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Human Resource) โดยใช้ข้อมูลด้านเศรษฐกิจสำหรับเป็นฐานข้อมูลเพื่อกำหนดพื้นที่ปลูกที่สำคัญ เช่น ข้อมูลปริมาณการผลิต ต้นทุนผลตอบแทน ความต้องการของอุตสาหกรรมเกษตรทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพมาตรฐาน เป็นต้น

ในรอบปี 2562 ที่ผ่านมา สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ได้เน้นจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ปลูก ปริมาณผลผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตของสินค้าข้าว/ยางพารา รายภาคเป็นสินค้าหลัก รวมทั้งสินค้าทางเลือกเพื่อสำหรับการปรับเปลี่ยนในพื้นที่ไม่เหมาะสมของข้าว/ยางพารารายภาค เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการบริหารจัดการข้าวครบวงจรสำหรับการจัดทำแนวทางในการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญระดับภาค

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3 ในฐานะหน่วยงานดำเนินการโครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Zoning by Agri-Map) ในระดับพื้นที่ได้เล็งเห็นว่าแต่ละจังหวัดยังมีการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญอีกหลายชนิดที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากปริมาณของผลผลิตไม่สอดคล้องกับปริมาณความต้องการของตลาด รวมทั้งมีการเพาะปลูกพืชในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมน้อย และไม่เหมาะสม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการผลิต ดังนั้นจึงจำเป็นต้องสร้างฐานข้อมูลระดับจังหวัดด้านเศรษฐศาสตร์สำหรับการจัดสรรพื้นที่ปลูกให้เกิดความเหมาะสมของสินค้าเกษตรที่สำคัญทางเศรษฐกิจของจังหวัดเลย จำนวน 6 ชนิดสินค้า ได้แก่ ข้าวเหนียวนาปี ยางพารา มันสำปะหลังโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรด และปาล์มน้ำมัน และศึกษาสินค้าหรือกิจกรรมทางเลือกทดแทนเพื่อสำหรับการปรับเปลี่ยนสินค้าเกษตรที่สำคัญทางเศรษฐกิจ ตามความเหมาะสมของพื้นที่เพื่อประกอบการจัดทำแผนงาน/โครงการ ในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระดับพื้นที่และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย แนวทางและมาตรการมุ่งเน้นในการผลิตสินค้าเกษตรตามความเหมาะสมของพื้นที่เพื่อการบริหารจัดการพื้นที่ของสินค้าเกษตรแต่ละชนิดให้สอดคล้องเหมาะสมกับฐานทรัพยากรต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัด 6 สินค้า (ข้าวเหนียวนาปี ยางพารา มันสำปะหลังโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรด และปาล์มน้ำมัน) และสินค้าหรือกิจกรรมทางเลือกในการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของพื้นที่

1.2.2 เพื่อจัดทำแนวทาง และมาตรการจูงใจในการผลิตสินค้าเกษตรตามความเหมาะสมของพื้นที่

1.3 ขอบเขตการศึกษา

สินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดเลย จำนวน 6 สินค้า ได้แก่ ข้าวเหนียวนาปี ยางพารา มันสำปะหลังโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรด และปาล์มน้ำมัน รวมทั้งสินค้า/กิจกรรมทางเลือก ได้แก่ อโวคาโด และโกโก้

1.4 วิธีการศึกษา

1.4.1 การรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) อาทิ ข้อมูลต้นทุนการผลิต ข้อมูลอุปสงค์ อุปทานของสินค้า และสินค้าทางเลือกในการปรับเปลี่ยน เป็นข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เกษตรกรในแต่ละจังหวัด หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน กรมชลประทาน องค์กรส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน เป็นต้น

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) อาทิ ข้อมูลการจำแนกพื้นที่ความเหมาะสมเป็นข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสาร รายงานการศึกษา นโยบาย ข่าว บทความ วารสาร งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากแผนที่เกษตร Agri-Map

1.4.2 การจัดเก็บข้อมูล

1) การคัดเลือกสินค้าที่มีมูลค่าสูงจำนวน 10 อันดับ (TOP10) ของจังหวัด

สำหรับสินค้าเกษตรหลักที่ต้องการศึกษาคือสินค้าเกษตรที่สำคัญและมีมูลค่าสูงทางเศรษฐกิจของประเทศ 7 ชนิด ได้แก่ ข้าว (ข้าวเจ้านาปี และนาปรัง) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลังโรงงาน สับปะรด โรงงาน ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และมะพร้าว โดยใช้หลักเกณฑ์คัดเลือกชนิดสินค้าที่มีมูลค่าสูงจำนวน 10 ลำดับ (TOP10) ของแต่ละจังหวัดซึ่งพิจารณาเฉพาะสินค้าพืช ไม่รวมอันดับสินค้าประมงและปศุสัตว์ หากสินค้าเกษตรหลักที่ต้องการศึกษาทั้ง 7 ชนิด ติดอันดับ TOP10 ของจังหวัด ถือว่าเป็นสินค้าเกษตรที่สำคัญและมีมูลค่าสูงทางเศรษฐกิจของจังหวัด

2) การคัดเลือกสินค้าทางเลือกที่มีอนาคต พิจารณาจากข้อมูลการตลาดนำการเกษตร ซึ่งการจัดทำสินค้า/กิจกรรมทางเลือกที่มีศักยภาพในพื้นที่คล้ายคลึงกับการจัดทำสินค้าเกษตรสร้างมูลค่าของจังหวัด เช่น พืชเศรษฐกิจ (เช่น ข้าว ยางพารา มันสำปะหลังโรงงาน ปาล์มน้ำมัน) ปศุสัตว์ (เช่น สุกร ไก่) และประมง เป็นการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าที่อยู่ในเขตเหมาะสมน้อยหรือไม่เหมาะสม มาผลิตสินค้าที่มีศักยภาพ ให้ผลตอบแทนสูงกว่า โดยสอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมถึงการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการ

ผลิตในพื้นที่เป็นการทำการเกษตรผสมผสาน หรือการผลิตหลังฤดูทำนา เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติและเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร

3) การจัดเก็บต้นทุนและผลตอบแทนและการปรับสัมประสิทธิ์ต้นทุนการผลิตรายสินค้า

หากเป็นสินค้าที่ยังไม่มีการจัดเก็บต้นทุนการผลิตของจังหวัดนั้น ให้ดำเนินการตามหลักการจัดทำต้นทุนของศูนย์สารสนเทศการเกษตร โดยเมื่อได้สินค้าเกษตรหลักของแต่ละจังหวัดที่จะต้องจัดเก็บต้นทุนให้พิจารณาข้อมูลจากแผนที่เกษตร Agri-Map ซึ่งจัดทำโดยกรมพัฒนาที่ดิน และข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเพื่อตรวจสอบพื้นที่จริงของการผลิต จากเกษตรกร ผู้นำชุมชนภาครัฐและเอกชนในพื้นที่แต่ละจังหวัด โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะความเหมาะสมทางกายภาพของพื้นที่ในจังหวัดเป็นรายอำเภอ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเหมาะสม (S1/S2) โดยเก็บข้อมูลในพื้นที่ S1 ก่อน แต่ถ้ามีกลุ่มตัวอย่างไม่เพียงพอจะจัดเก็บในพื้นที่ S2 (เป็นพื้นที่สำรอง) และ 2) กลุ่มไม่เหมาะสม (N/S3) โดยเก็บข้อมูลในพื้นที่ N ก่อน แต่ถ้ามีกลุ่มตัวอย่างไม่เพียงพอจะจัดเก็บในพื้นที่ S3 (เป็นพื้นที่สำรอง) โดยมีลักษณะต้นทุนการผลิตแบ่งเป็น

3.1) กลุ่มข้าว พืชไร่ เป็นการปลูกและเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จสิ้นในแต่ละรอบการผลิตหรือรุ่น ต้นทุนการผลิตจะมีชุดเดียว เช่น ข้าว (ข้าวเจ้านาปี และนาปรัง) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลังโรงงาน เป็นต้น

3.2) กลุ่มพืชไร่มีอายุการเก็บเกี่ยวมากกว่า 1 ครั้ง เป็นการปลูกครั้งเดียว แต่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้มากกว่าหนึ่งรอบ และต้นทุนการผลิตจะมีต้นทุนการผลิตปีที่ปลูก และต้นทุนถัดจากปีปลูกทุกปีจนถึงสิ้นสุดรุ่นการผลิต (รื้อทิ้ง) และคำนวณต้นทุนเฉลี่ย เช่น สับปะรดโรงงาน เป็นต้น

3.3) กลุ่มไม้ผลไม่ยืนต้น เป็นการปลูกครั้งเดียว แต่สามารถยืนต้นให้ผลผลิตได้หลายปี ต้นทุนการผลิต เกิดจากต้นทุนปีให้ผลผลิต รวมทั้งต้นทุนก่อนให้ผลผลิตที่เฉลี่ยไปทุกปีของการเก็บเกี่ยวตั้งแต่ปีเริ่มต้นเก็บเกี่ยวจนหมดอายุขัยทางเศรษฐกิจของพืชนั้น

หากมีการดำเนินการจัดทำต้นทุนการผลิตของสินค้าชนิดนั้นอยู่เดิมแล้วให้นำโครงสร้างต้นทุนการผลิตปี 2561 นำมาปรับด้วยสัมประสิทธิ์ต้นทุนการผลิต ซึ่งได้จากการจัดเก็บข้อมูลอัตราค่าจ้างแรงงานและปัจจัยการผลิตพืชในช่วงปี 2562 – 2563 ของแต่ละพืชในพื้นที่จังหวัดนั้น

4) การจัดทำวิธีการตลาดของสินค้าและการจัดเก็บข้อมูลอุปทาน (Supply) และอุปสงค์ (Demand) ระดับจังหวัดใช้หลักการตามแนวคิดการทำบัญชีสมดุลสินค้าเกษตรและปีการตลาด (National - Marketing Year) เป็นการบันทึกปริมาณของสินค้าเกษตรในระดับจังหวัด โดยบันทึกข้อมูลเป็นรายปีการตลาดและปีการค้าสากล มีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ ด้านอุปทาน (Supply) และด้านอุปสงค์ (Demand) และหลักการกระจายผลผลิตของวิธีการตลาดให้ได้ครบร้อยละ 100

1.4.3 การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่เกิดจากการเก็บรวบรวมโดยการสำรวจและใช้แบบสอบถาม อาทิ การสัมภาษณ์ การสังเกต มาวิเคราะห์และพรรณนาในรูปข้อความ หรือใช้สถิติขั้นต้น เช่น ค่าเฉลี่ย ร้อยละ เป็นต้น ประกอบการพรรณนา

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantities Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือนเกษตรกร มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด การใช้ที่ดิน สัตว์สวน ครัวเรือนเกษตรกร ฯลฯ มาวิเคราะห์ โดยจัดหมวดหมู่ หรือเรียงลำดับ ด้วยวิธีการทางสถิติพรรณนา เช่น ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ เป็นต้น และนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีการพรรณนาโดยใช้ตารางประกอบ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ และแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่และสินค้าเกษตรแต่ละชนิด ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับฐานทรัพยากร เพื่อประกอบการจัดทำแผนงาน/โครงการในระดับจังหวัด

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร แนวคิดทฤษฎี

2.1 การตรวจเอกสาร

ในการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจการเกษตรครั้งนี้ ได้นำผลการศึกษา ผลงานวิจัยหลายฉบับจากหลายภาคส่วน ที่มีประเด็นการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Zoning) มาพิจารณา สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3 (2560-2562) ได้ศึกษาวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญตามแผนที่ Agri-Map จำนวน 7 จังหวัด ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3 ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู เลย บึงกาฬ สกลนคร และนครพนม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตสินค้าเศรษฐกิจสำคัญที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับจังหวัด 4 อันดับแรกของจังหวัด (Top4) ศึกษาสภาพการผลิต การตลาด และสมดุลสินค้า (Demand Supply) ของสินค้าเศรษฐกิจสำคัญที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับจังหวัด 4 อันดับแรกของจังหวัด และสินค้าทางเลือก ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการปรับเปลี่ยนการผลิตข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3, N) เป็นสินค้าทางเลือกที่มีศักยภาพระดับพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาด้านนโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) ของ **กรณีศึกษา แซ่ลิว นาวิ่น โสภานูมิ และ นิวัตติ อนงค์รักษ์ (2560)** ที่ศึกษาความเหมาะสมทางเศรษฐกิจของการกำหนดเขตเศรษฐกิจข้าว : กรณีศึกษาการผลิตข้าวในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเหมาะสมทางเศรษฐกิจในการปลูกข้าวโดยพิจารณาแยกตามความเหมาะสมทางกายภาพของพื้นที่โดยเลือกเกษตรกรผู้ปลูกข้าว จำนวน 757 ราย ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำการเกษตรของเกษตรกร อาจเกิดจากปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมด้วย ไม่ใช่เพียงแค่การพิจารณาความเหมาะสมในการปลูกพืชของกรมพัฒนาที่ดินเท่านั้น เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกข้าวเพื่อบริโภคเป็นหลัก และแบ่งขายเพื่อสร้างรายได้ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ มีอายุมาก และนิยมปลูกข้าวสันป่าตอง 1 เพราะมีผลผลิตต่อไร่สูง เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกทำการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ที่เหมาะสม แต่เกษตรกรบางรายแม้ว่าจะเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม แต่ยังคงปลูก การดำเนินการจัด Zoning การปลูกข้าว จึงไม่ควรมุ่งเป้าหมายเรื่องการลดพื้นที่การปลูกข้าวในเขตที่ไม่เหมาะสมเพียงอย่างเดียว เพราะเกษตรกรที่เคยทำนามาหลายสิบปีจะไม่ยอมรับ โดยเฉพาะเกษตรกรสูงอายุอาจปรับตัวไปสู่พืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ได้ลำบาก ดังนั้น การบริหารจัดการพื้นที่ปลูกข้าวของเชียงใหม่ควรมุ่งเป้าหมายด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว การลดต้นทุนการผลิตข้าว และการเพิ่มมูลค่าข้าวควบคู่กับการปรับเปลี่ยนพื้นที่ด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาความเป็นไปได้ของนโยบายบริหารพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) กรณีศึกษา อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ของ **พรชัย ชัยสงคราม (2558)** ที่ศึกษาความเป็นไปได้ของนโยบายบริหารพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) ความต้องการ และความคิดเห็นของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีเนื้อที่ถือครองเฉลี่ย 29 ไร่ โดยเป็นของตนเอง การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย และที่นา มีชนิด เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกพืชชนิดเดิม ไร่ละ 86 โดยอาศัย

น้ำฝน พบปัญหาด้านการขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เนื่องจากฝนแล้ง/ทิ้งช่วง และขาดแหล่งน้ำในการทำ การเกษตรเป็นปัญหาที่มีความสำคัญมากที่สุดร้อยละ 98 และ 96 พบปัญหาด้านรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ร้อยละ 98 และปัญหาโครงการ การลักเล็กขโมยน้อยร้อยละ 45 โดยเกษตรกรต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ จัดสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรร้อยละ 98 และความช่วยเหลือด้านการครองชีพ จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการบริโภค ร้อยละ 97 นอกจากนี้ได้สอบถามถึงการปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 86 ไม่สนใจปรับเปลี่ยนการผลิต เนื่องจากขาดแคลนเงินทุนในการปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่น โดยเฉพาะเรื่องการปรับสภาพที่ดิน เกษตรกรอายุมาก มีพื้นที่ปลูกไม่มากนักทำให้เสี่ยงต่อรายได้ที่จะได้รับหาก ปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นสินค้าชนิดอื่น สำหรับความต้องการของเกษตรกรหากปรับเปลี่ยน พบว่า ต้องการให้ ภาครัฐจัดหาแหล่งเงินทุนอัตราดอกเบี้ยต่ำชดเชยรายได้ที่ขาดหายไปจากการปรับเปลี่ยนเป็นสินค้าชนิดใหม่ จัดหาแหล่งรับซื้อผลผลิตชนิดใหม่ จัดอบรมเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการเพิ่มผลผลิต การลงทุนหรือการ จัดหาแหล่งน้ำให้ เช่นเดียวกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการศึกษาในประเด็นเดียวกัน คือ การโซนนิ่งพื้นที่ เกษตรกรรมสำหรับการผสมผสานทางเลือกสำหรับการใช้ที่ดินในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดย **วาสนา พุด กลาง และ ชรัตน์ มงคลสวัสดิ์ (2556)** ที่ศึกษาเพื่อประเมินความเหมาะสมของที่ดินสำหรับปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง และยางพารา ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และทำโซนนิ่งพื้นที่การเกษตร ด้วยการสร้างขอบเขตหน่วยการใช้ที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการผสมผสานทางเลือกการใช้ที่ดินโดยคำนึงถึง สภาพเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม พื้นที่ศึกษารอบคลุมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื้อที่ประมาณ 170,000 ตารางกิโลเมตร พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง และยางพารา การวิเคราะห์โซนนิ่ง ครั้งนี้เพื่อหาความเหมาะสมของที่ดินของพืชเศรษฐกิจ ทั้ง 4 ชนิด ซึ่งเป็นไปตามหลักการประเมินที่ดินของ FAO โดยบูรณาการคุณภาพที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจหลักแต่ละชนิด ได้แก่ น้ำ คุณสมบัติของดิน ศักยภาพของ ดินเค็ม และสภาพภูมิประเทศ สร้างเป็นชั้นข้อมูลในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และทำการวิเคราะห์แบบ ซ้อนทับสร้างแบบจำลองแบบผลคูณ เพื่อให้ได้ความเหมาะสมของที่ดินที่เป็นไปตามความต้องการคุณภาพที่ดิน ของพืชแต่ละชนิด จากนั้นทำการตรวจสอบภาคสนาม เพื่อวิเคราะห์ความถูกต้องของแบบจำลองโดยใช้ สัมประสิทธิ์ Kappa ผลที่ได้นำมาประเมินด้านเศรษฐกิจ และการสูญเสียดิน เมื่อได้รับความเหมาะสมของที่ดิน ของพืชแต่ละชนิดแล้วนำชั้นความเหมาะสมของพืชทั้ง 4 ชนิดนี้ มาวิเคราะห์แบบซ้อนทับอีกครั้งหนึ่ง และ กำหนดทางเลือกเฉพาะความเหมาะสมมาก และความเหมาะสมปานกลาง เพื่อเสนอทำแผนที่แบบบูรณาการ พืชทั้ง 4 ชนิด ได้แก่ ข้าว อ้อย มันสำปะหลังและยางพารา โดยจำแนกระดับความเหมาะสมออกเป็น เหมาะสม มาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย และไม่เหมาะสม ซึ่งการบูรณาการข้อมูลความเหมาะสมของที่ดิน สำหรับพืชแต่ละชนิด โดยการคัดเลือกเฉพาะพื้นที่ที่เหมาะสมมากและเหมาะสมปานกลาง นำมาสร้างเป็นแผนที่ โซนนิ่งพื้นที่การเกษตรสำหรับการผสมผสานทางเลือกการใช้ที่ดิน ผลการบูรณาการสามารถสร้างหน่วยแผนที่ ได้ทั้งสิ้น 23 หน่วยแผนที่ ที่มีความยืดหยุ่นให้เกษตรกรสามารถเลือกปลูกพืชและผสมผสานการใช้ที่ดินได้หลาย ชนิด การกำหนดหน่วยแผนที่และโซนนิ่งแบ่งออกเป็น 5 โซนนิ่งหลัก ได้แก่ โซนนิ่งพื้นที่เหมาะสมมากสำหรับ ปลูกพืชเศรษฐกิจ โซนนิ่งพื้นที่เหมาะสมปานกลางสำหรับปลูกพืชเศรษฐกิจ โซนนิ่งพื้นที่ป่าไม้เพื่อการอนุรักษ์ โซนนิ่งพื้นที่ชุมชนและที่อยู่อาศัย และโซนนิ่งพื้นที่แหล่งน้ำ ตามลำดับ

สำหรับประเด็นด้านการศึกษาความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนจากการผลิต สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 2 (2549) ได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ในการประเมินผลโครงการส่งเสริมการแปรรูปข้าวปลอดภัยจังหวัดพิษณุโลกข้าวปลอดภัย เนื่องจากเห็นว่า การผลิตข้าวปลอดภัยเป็นอีกทางเลือกของเกษตรกรในการปรับเปลี่ยนการผลิตจากข้าวทั่วไป เพราะเป็นการยกระดับสินค้า เพื่อเพิ่มมูลค่า การศึกษานี้ได้จัดเก็บข้อมูลจากเกษตรกรตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 345 ราย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบกับช่วงหลังเข้าร่วมโครงการ โดยศึกษาสภาพทั่วไปของเกษตรกร ภาวะเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกรทั้งทางด้านรายได้ รายจ่าย หนี้สิน เงินออมของครัวเรือนเกษตรกร การใช้ที่ดิน การกระจายผลผลิต สภาพการผลิต อันได้แก่พฤติกรรมการผลิต สายพันธุ์ที่นิยมปลูก รวมถึงการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตข้าวในแต่ละสายพันธุ์ที่พบว่าไม่แตกต่างกันมากนักหากผลิตในรูปแบบเกษตรปลอดภัย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นค่าปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยา และเคมีภัณฑ์ต่าง ๆ แต่อาจมีความแตกต่างทางด้านราคาซื้อขายโดยภาพรวมข้าวเจ้ามีผลตอบแทนการผลิตสุทธิสูงกว่าข้าวเหนียว ถึงแม้ว่าราคาซื้อขายจะต่ำกว่า แต่เนื่องจากมีต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างต่ำ และปริมาณผลผลิตต่อไร่สูงกว่าข้าวเหนียว นั่นคือ ต้นทุนการผลิตข้าวเจ้ารวมทุกสายพันธุ์เฉลี่ย 2,775.85 บาท/ไร่ มีปริมาณผลผลิต 736.74 กิโลกรัม/ไร่ ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ย 5.69 บาท/กิโลกรัม ทำให้ได้รับผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 1,149.56 บาท/ไร่ หรือ 1.53 บาท/กิโลกรัม ในขณะที่ต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวเฉลี่ย 3,072.41 บาท/ไร่ มีปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 586.79 กิโลกรัม/ไร่ ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ย 6.34 บาท/กิโลกรัม ได้ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ย 647.84 บาท/ไร่ หรือ 1.10 บาท/กิโลกรัม นอกจากนี้ได้ประเมินถึงความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร ปัญหาที่พบด้านการผลิต อาทิ โรค แมลงศัตรูพืชระบาศ ภัยธรรมชาติ ฯลฯ ปัญหาทางด้านตลาด และความต้องการของเกษตรกรที่มีต่อหน่วยงานภาครัฐ สำหรับการศึกษานี้วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตในกลุ่มสินค้าปศุสัตว์ พบว่า สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 2 (2549) ได้ทำการศึกษานี้วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตโคขุนพันธุ์ตากเปรียบเทียบกับโคขุนพันธุ์ลูกผสมอื่นของเกษตรกรในจังหวัดตาก วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพการผลิต การตลาด และวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตโคขุนพันธุ์ตากและโคขุนสายพันธุ์อื่น ๆ โดยจัดเก็บข้อมูลจากเกษตรกรในแหล่งผลิตโคขุนในท้องที่อำเภอบ้านตาก และอำเภอสสามเงา จังหวัดตาก ซึ่งพบว่า การตลาดโคขุนในจังหวัดตากค่อนข้างแคบอยู่ภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียงเท่านั้น ราคาโคขุนมีชีวิตสายเลือดซาร์โรเล่ส์ตั้งแต่ 25% ขึ้นไปที่เกษตรกรขายได้สูงกว่าราคาโคขุนมีชีวิตพันธุ์ลูกผสมพื้นเมือง-บราห์มันประมาณ 10 บาท/กิโลกรัม โดยต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตโคขุนพันธุ์ตากระยะเวลาการขุน 5 เดือนให้ระดับผลตอบแทนสูงที่สุด มีผลตอบแทนการผลิตสุทธิ 3,910.07 บาท/ตัว หรือมีกำไร 7.98 บาท/กิโลกรัม ส่วนในช่วงระยะเวลาการขุน 8 เดือน โคขุนพันธุ์ลูกผสมพื้นเมือง-ซาร์โรเล่ส์ให้ผลตอบแทนสูงที่สุด มีผลตอบแทนสุทธิ 3,089.67 บาท/ตัว หรือมีกำไร 6.18 บาท/กิโลกรัม โดยโคขุนพันธุ์ลูกผสมพื้นเมือง-บราห์มันจะใช้ระยะเวลาในการขุนนานกว่า อาจทำให้ขาดทุนจากการผลิต แต่เกษตรกรมีต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด อันได้แก่ค่าพันธุ์โค ค่าแรงงาน และค่าอาหารหยาบทำให้ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับจริงมากกว่าที่คำนวณได้ ปัญหาทางด้านการผลิต พบว่า เกษตรกรขาดแคลนโคพันธุ์ดีที่จะนำมาผลิตลูกโคขุน ตลอดจนขาดแคลนเงินทุนเพื่อใช้จ่ายในการผลิต ส่วนด้านการตลาด พบว่า มีความแตกต่างทางด้านราคาร้อยระหว่างโคขุนกับโคเนื้อทั่วไป ส่วน

ปัญหาที่พบจากการศึกษา คือ อายุโคก่อนเข้าขุน และระยะเวลาสิ้นสุดการขุนที่แตกต่างกัน ทำให้ยากในการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทน อีกทั้งขาดแคลนข้อมูลต่าง ๆ ที่สำคัญเกี่ยวกับโคขุน ทำให้ไม่สามารถวางแผนการผลิตและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

สำหรับการศึกษาด้านการตลาด สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1-12 (2563) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ 6 กลุ่มชนิดสินค้าสำคัญที่มีปริมาณการผลิตอย่างแพร่หลายในพื้นที่ทั่วประเทศในปัจจุบัน ได้แก่ ข้าว ถั่วเหลือง พืชผัก ผลไม้ ปศุสัตว์ และประมง โดยอาศัยข้อมูลหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับระบบตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ อันได้แก่ ข้อมูลสภาพการตลาดในด้านต่างๆ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติอย่างง่าย และข้อมูลด้านทัศนคติและความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบตลาด อาทิ การดำเนินนโยบายด้านเกษตรอินทรีย์ของภาครัฐ ผลการดำเนินงานของตลาด โดยใช้ Likert Scale ให้ค่าคะแนนที่สะท้อนถึงระดับความสำคัญของข้อมูลในแต่ละประเด็นแล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วย SWOT และ TOWS Matrix พิจารณาครอบคลุมถึงสภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอกทางการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทย จำนวน 6,276 ราย ประกอบด้วย ผู้ประกอบการค้า กลุ่มเกษตรกร และเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ทั้งในและต่างประเทศ เกษตรกรผู้ผลิต ผู้จัดการตลาด ตลอดจนผู้บริโภคทั้งที่เคย และไม่เคยบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับระบบตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ ทั้งนี้ เพื่อให้เกษตรกร สถาบันเกษตรกร ผู้ประกอบการภาคเอกชน เครือข่ายภาคประชาสังคม หรือผู้ที่สนใจใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาตัดสินใจผลิตและลงทุนด้านการตลาด หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำแนวทางการส่งเสริมการผลิตการตลาดตลอดห่วงโซ่อุปทาน การจัดทำแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนนโยบายเกษตรอินทรีย์ให้บรรลุผลนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งเป็นข้อเสนอแนะที่ผู้บริหารระดับสูงสามารถนำไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย มาตรการ แผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องต่อไป

2.2 แนวคิดทฤษฎี

2.2.1 ทฤษฎีต้นทุนการผลิต

ต้นทุนการผลิต (Cost) หมายถึง มูลค่าของทรัพยากรที่สูญเสียไปเพื่อให้ได้สินค้าหรือบริการ โดยการวิเคราะห์ต้นทุนสามารถแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ ต้นทุนทางบัญชี (ต้นทุนที่เป็นเงินสด) และต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ (ต้นทุนที่เป็นเงินสด และต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด) กล่าวคือ ต้นทุนทางบัญชีนั้นจะสามารถวัดค่าใช้จ่ายที่เสียไปเป็นตัวเลขเพียงอย่างเดียวหรือเรียกได้ว่าเป็นต้นทุนที่เห็นแจ้งชัด (Explicit Cost) แต่สำหรับต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Cost) นั้น จะรวมไปถึงค่าใช้จ่ายที่เสียไปทั้งที่สามารถวัดเป็นตัวเลขได้ และวัดเป็นตัวเลขไม่ได้ นั่นก็คือต้นทุนที่เห็นแจ้งชัด (Explicit Cost) และต้นทุนไม่แจ้งชัด (Implicit Cost) ในทางเศรษฐศาสตร์จะเรียกต้นทุนที่มองไม่เห็นอีกอย่างหนึ่งว่า “ต้นทุนค่าเสียโอกาส” (Opportunity Cost) และจะเป็นต้นทุนอีกตัวหนึ่งที่ต้องมีการประเมิน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ประกอบด้วยต้นทุนแจ้งชัดกับต้นทุนไม่แจ้งชัดรวมกัน ต้นทุนทางบัญชีจะมีค่าน้อยกว่าต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ และมีผลทำให้กำไร

ทางบัญชีมีค่าสูงกว่ากำไรทางเศรษฐศาสตร์ (นราทิพย์ ชุตินวงศ์, 2547) ซึ่งองค์ประกอบต้นทุนการผลิต แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ต้นทุนผันแปรรวม และต้นทุนคงที่รวม (อรรรรณ ศรีโสสมพันธ์, 2557)

1) ต้นทุนผันแปรรวม (Total Variable Cost : TVC) หมายถึง ต้นทุนการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณของผลผลิตซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้ปัจจัยผันแปรในการผลิต คือเป็นปัจจัยการผลิตที่ผู้ผลิตสามารถเปลี่ยนแปลงปริมาณการใช้ได้ในช่วงเวลาการผลิตหนึ่งๆ ซึ่งค่าใช้จ่ายส่วนนี้จะเปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิต ถ้ามีการผลิตผลผลิตจำนวนมากต้นทุนประเภทนี้จะสูง แต่ถ้ามีการผลิตจำนวนน้อย ต้นทุนส่วนนี้จะต่ำ โดยต้นทุนการผลิตผันแปรส่วนใหญ่จะเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตทางตรง เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นต้น โดยการวิเคราะห์ต้นทุนผันแปรสามารถแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ ต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสด และต้นทุนผันแปรที่ไม่เป็นเงินสด

1.1) ต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสด หมายถึง ค่าใช้จ่ายผันแปรที่ผู้ผลิตจ่ายออกไปจริงเป็นเงินสดในการซื้อหรือเช่าปัจจัยการผลิตผันแปร เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับวัสดุทางตรงที่ใช้เกี่ยวกับการผลิต (ค่าพันธุ์ข้าว ค่าปุ๋ยเคมี ค่าสารเคมี ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง) ค่าจ้างเกี่ยวกับแรงงานหรือค่าเช่าเครื่องจักร (เตรียมดิน เก็บเกี่ยว ดูแลรักษา ค่าอาหารสำหรับแรงงาน) ค่าวัสดุอื่นๆ (รองเท้ายาง ถุงมือ และหน้ากากป้องกันสารเคมี) ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (ค่าซ่อมบำรุงเครื่องจักรและอุปกรณ์ ค่าไสหุ่ย) เป็นต้น บางครั้งค่าใช้จ่ายเหล่านั้นอาจจะอยู่ในรูปของเงินเชื่อในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่ก็ต้องชำระให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีหรือหนึ่งฤดูการผลิต ซึ่งในกรณีนี้การคำนวณต้นทุนจะคำนวณเป็นต้นทุนแปรที่เป็นเงินสด

1.2) ต้นทุนผันแปรที่ไม่เป็นผลผลิต หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ผู้ผลิตไม่ได้จ่ายออกไปจริงเป็นเงินสดในการใช้ปัจจัยการผลิตผันแปรนั้นๆ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายการผลิตการผลิตต่างๆ ทั้งที่เป็นของผู้ผลิตเอง เช่น ค่าเสียโอกาสของแรงงานเจ้าของฟาร์ม ค่าแรงงานในครัวเรือนหรือแรงงานแลกเปลี่ยน ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนของเจ้าของฟาร์มที่นำมาจ่ายในการผลิต ค่าเสียโอกาสของปัจจัยการผลิตที่ฟาร์มผลิตขึ้นเอง (ค่าพันธุ์ข้าว ปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด) และค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการเน่าเสียของผลผลิต เป็นต้น

2) ต้นทุนคงที่รวม (Total Fixed Cost : TFC) หมายถึง ต้นทุนการผลิตที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณของผลผลิต ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการใช้ปัจจัยคงที่ในการผลิต หรือไม่สามารถเปลี่ยนแปลงปริมาณการใช้ได้ในช่วงระยะเวลาของการผลิต ไม่ว่าจะผลิตให้ได้ผลผลิตเป็นปริมาณมากน้อยเท่าใด ก็ตาม ผู้ผลิตต้องเสียต้นทุนในจำนวนเท่าเดิม ปัจจัยคงที่ ได้แก่ ที่ดิน ทรัพย์สินคงที่ต่างๆ เช่น รถแทรกเตอร์ เครื่องสูบน้ำ โรงเรือน เป็นต้น ต้นทุนคงที่จัดเป็นค่าใช้จ่ายที่มีอยู่แล้วในฟาร์มแม้ว่าปัจจัยคงที่ดังกล่าวจะไม่ถูกใช้ในระยะเวลาของการผลิตนั้นๆ

กรณีไม่ผลไม่ยืนต้น จำเป็นต้องคำนวณต้นทุนก่อนให้ผลผลิต คิดในโครงสร้างต้นทุนไม่ผลไม่ยืนต้นเป็นต้นทุน ก่อนให้ผลผลิตต่อไร่ ที่คำนวณจากค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นทั้งหมดตั้งแต่ปีแรก ถึงปีก่อนให้ผลผลิต และนำไปปรับลดมูลค่าด้วยวิธี Discount Factor : DF แล้วนำไปกระจายเป็นค่าใช้จ่ายต่อปีในทุกช่วงอายุที่ให้ผลผลิต ด้วย วิธี Cost Recovery Factor : CRF หรือคือ (ต้นทุนรวมต่อไร่ ปีที่ 1 + ผลรวม ต้นทุนรวมต่อไร่ ปีที่ 2 ถึงปีก่อนเก็บเกี่ยว) * DF * CRF

ทั้งนี้ต้นทุนคงที่สามารถแบ่งต้นทุนคงที่เป็น 2 ชนิด คือ ต้นทุนการผลิตคงที่ที่เป็นเงินสด และ ต้นทุนการผลิตคงที่ที่ไม่เป็นเงินสด

2.1) ต้นทุนการผลิตคงที่ที่เป็นเงินสด หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ผู้ผลิตจะต้องจ่ายในรูปของเงินสดเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตคงที่ เช่น ค่าเช่าที่ดิน ค่าดอกเบี้ยเงินกู้ระยะยาว ค่าภาษีที่ดิน ค่าประกันภัยของฟาร์ม ค่าภาษีโรงเรือน ค่าคั่นคว่ำวิจัยผลผลิต ค่าส่งเสริมการขาย ค่าเงินเดือนของฝ่ายบริหารฟาร์ม เป็นต้น

2.2) ต้นทุนการผลิตคงที่ที่ไม่เป็นเงินสด หมายถึง ค่าใช้จ่ายจำนวนคงที่ที่ผู้ผลิตไม่ได้จ่ายออกไปจริงในรูปของเงินสดหรือเป็นค่าใช้จ่ายที่ประเมินจากค่าเสียโอกาสของปัจจัยการผลิตคงที่ในแต่ละฤดูกาลผลิต เช่น ค่าสิทธิหรือค่าเสื่อมราคาของอุปกรณ์การเกษตรที่มีอายุการใช้งาน ค่าเสื่อมราคาของโรงเรือนหรือที่เก็บผลผลิตของฟาร์ม และค่าใช้ที่ดินกรณีเป็นที่ดินของตนเองแต่ประเมินตามอัตราค่าเช่าที่ดินในท้องถิ่นนั้น เป็นต้น

3) ต้นทุนทั้งหมด (Total Cost : TC) หมายถึง ต้นทุนซึ่งเป็นผลรวมของต้นทุนผันแปรและ ต้นทุนคงที่ทั้งหมด การคำนวณหาต้นทุนทั้งหมดนิยมนำมาออกมาในรูปต้นทุนการผลิตต่อหน่วย

$$\text{ต้นทุนทั้งหมด} = \text{ต้นทุนผันแปร} + \text{ต้นทุนคงที่}$$

$$TC = TFC + TVC$$

$$\text{ต้นทุนทั้งหมด} = (\text{ต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสด} + \text{ต้นทุนผันแปรที่ไม่เป็นเงินสด}) + (\text{ต้นทุนคงที่ที่เป็นเงินสด})$$

2.2.2 แนวคิดผลตอบแทนการผลิต

ผลตอบแทนการผลิต (Revenue) คือ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากผลผลิตที่ทำการผลิตหรือ ส่วนต่างของรายได้รวมจากการขายผลผลิตกับต้นทุนการผลิตทั้งหมด

ผลผลิต หมายถึง จำนวนผลผลิตทั้งหมดที่ผู้ผลิตผลิตได้ต่อหนึ่งรอบการผลิต

ผลผลิตต่อไร่ หมายถึง จำนวนผลผลิตทั้งหมดที่ผู้ผลิตผลิตได้ต่อหนึ่งรอบการผลิตคิดต่อพื้นที่ผลิต

ราคาของผลผลิต หมายถึง ราคาที่ผู้ผลิตรายได้หรือได้รับจากการขายผลผลิตที่ฟาร์ม

รายได้ หมายถึง รายได้ทั้งหมดที่ผู้ผลิตได้รับจากการผลิตต่อหนึ่งรอบการผลิตซึ่งเท่ากับจำนวนผลผลิตทั้งหมดคูณด้วยราคาของผลผลิตต่อหน่วยที่เกษตรกรขายได้

รายได้ต่อไร่ หมายถึง รายได้ทั้งหมดของผู้ผลิตที่ได้รับจากการผลิตต่อหนึ่งรอบการผลิตโดยคิดเฉลี่ยต่อพื้นที่ผลิตหนึ่งไร่

ผลตอบแทนสุทธิ (Net Return) หมายถึง รายได้ทั้งหมดลบด้วยต้นทุนทั้งหมด

ผลตอบแทนเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสด หมายถึง ผลต่างระหว่างรายได้ทั้งหมดกับต้นทุนทั้งหมดที่เป็นเงินสด

2.2.3 แนวคิดบัญชีสมดุล (balance sheet)

บัญชีสมดุลสินค้าเกษตร มีองค์ประกอบ 2 ด้านคือ ด้านผลผลิต (Production) และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ (Utilization)

ผลผลิตรวมของจังหวัด = การนำไปใช้ประโยชน์

ผลผลิตรวมของจังหวัด

- ปริมาณผลผลิตของจังหวัดในช่วง 12 เดือน หรือ 1 ปี
- ปริมาณนำเข้าจากจังหวัดอื่น/ต่างประเทศในช่วง 12 เดือน หรือ 1 ปี

ผลผลิตรวมของจังหวัด = ปริมาณการผลิต + การนำเข้าสินค้า

การใช้ประโยชน์

- การใช้ภายในจังหวัด เช่น บริโภค เลี้ยงสัตว์ แปรรูป ในช่วง 12 เดือน
- การส่งออกไปยังจังหวัดอื่นและต่างประเทศในช่วง 12 เดือน

การนำไปใช้ประโยชน์ = การใช้ภายในประเทศ + การส่งออกสินค้า

2.2.4 การศึกษาลักษณะของระบบตลาด (Marketing System Approach) เป็นการวิเคราะห์เพื่อ

ดูลักษณะความสัมพันธ์ของการดำเนินธุรกิจต่างๆ ในการตลาด ระหว่างผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค ของสินค้าหลักและสินค้าทางเลือก จำแนกออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1) **โครงสร้างการตลาด (Structure)** เป็นการพิจารณาถึงการวิเคราะห์ส่วนประกอบของการตลาด ประกอบด้วย ผู้ผลิต พ่อค้าคนกลาง พ่อค้าส่ง-ปลีก ผู้ประกอบการ และผู้บริโภคว่ามีความสัมพันธ์อย่างไร โดยการพิจารณาในหลายด้าน อาทิ ความแตกต่างของสินค้าสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้แค่ไหน ใครเป็นผู้นำตลาด มีจำนวนและขนาดธุรกิจ ลักษณะการแข่งขันของตลาด สภาพวิถีการตลาดเป็นอย่างไร มีส่วนแบ่งการตลาดระดับการผูกขาดที่กระทบต่อผู้ประกอบการรายใหม่ที่จะเข้าสู่ธุรกิจ หรือการออกจากธุรกิจมากน้อยเพียงใด

2) **ระบบพฤติกรรมการตลาด (Behavioral System)** พิจารณามุมมองที่ทำหน้าที่ในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ในตลาดว่ามีระบบพฤติกรรมแบบใด โดยพฤติกรรมของบุคคลในระบบตลาดจะแสดงออกในลักษณะการตัดสินใจด้านต่างๆ อาทิ การกำหนดราคา ขนาดของธุรกิจ การกำหนดนโยบายการผลิต และกลยุทธ์การส่งเสริมการขาย จำแนกได้ 4 ประเภท ได้แก่

2.1) ระบบปัจจัยผลผลิต คือ พฤติกรรมชอบตัดสินใจบนพื้นฐานของปัจจัยที่หายากแต่ให้ได้ผลผลิตที่น่าพอใจมีการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ มาช่วยลดต้นทุนด้านการตลาด

2.2) ระบบอำนาจ คือ พฤติกรรมชอบการแข่งขันเพื่อเอาชนะธุรกิจอื่นๆ เพื่อสร้างอำนาจผูกขาดให้ตนเอง

2.3) ระบบข่าวสารธุรกิจ คือ พฤติกรรมที่บุคคลในระบบตลาดมีความรวดเร็วด้านข้อมูลข่าวสารการตลาด จะนิยมทำการทดสอบประกอบการตัดสินใจ

2.4) ระบบการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน คือ พฤติกรรมที่บุคคลในระบบตลาดมีการตัดสินใจที่ฉับไวพร้อมปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของการตลาดเพื่อการแข่งขัน

3) ผลการดำเนินงานของตลาด (Performance) เป็นการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงระบบตลาดที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด สามารถศึกษาได้หลายวิธี อาทิ การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการส่งเสริมการขาย การวิเคราะห์ด้านตัวสินค้า (การวิเคราะห์ถึงระบบหรือรูปแบบการส่งเสริมการขายว่าตรงกับความต้องการของผู้บริโภคมากน้อยเพียงใด แสดงถึงการประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ) การวิเคราะห์ด้านเทคโนโลยีการผลิตและการตลาด (การวิเคราะห์ถึงความสามารถในการลดต้นทุนการตลาดโดยนำเทคโนโลยีเพื่อการผลิตการตลาดที่มีประสิทธิภาพมาประยุกต์ใช้ ให้บริการการตลาดดีขึ้น แสดงถึงการประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ) การวิเคราะห์ด้านผลกำไรและต้นทุนการตลาดของหน่วยธุรกิจ (การวิเคราะห์ถึงอัตราผลกำไร ความคุ้มค่าในการลงทุนด้านการตลาด ที่จะส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจในการขยายธุรกิจซึ่งจะเป็นผลดีต่อระบบตลาด)

2.2.5 แนวคิดด้านการวัดทัศนคติของมนุษย์

ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคล สิ่งของ และสภาพการณ์ เมื่อเกิดความรู้สึกนั้นแล้วจะมีการเตรียมพร้อมเพื่อสร้างปฏิกิริยาตอบโต้ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งตามความรู้สึกของตนเอง การศึกษาทัศนคติของบุคคลสามารถทำได้โดยดูจากการแสดงพฤติกรรมของผู้นั้น โดยใช้วิธีการสังเกต สอบถาม สัมภาษณ์ และทดสอบ นักจิตวิทยามีความเห็นว่าทัศนคติเป็นพื้นฐานอย่างหนึ่งในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ อาจกล่าวได้ว่าทัศนคติเป็นพื้นฐานที่แท้จริงในการแสดงพฤติกรรมของแต่ละบุคคล และสามารถจำแนกทัศนคติออกเป็น 2 ประเภท คือ ทัศนคติทางบวก คือ ความรู้สึกที่ดี ที่ชอบ ที่อยาก มีความสัมพันธ์กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และทัศนคติทางลบ คือ ความรู้สึกที่ไม่ดี ไม่ชอบ ไม่อยากมีความสัมพันธ์กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยปัจจัยที่ก่อให้เกิดทัศนคติ ได้แก่ ประสบการณ์ต่างๆในอดีตที่ถูกหล่อหลอมมาจากความเชื่อของแต่ละคน และการรับทัศนคติของผู้อื่นมาเป็นของตน

2.2.6 กรอบแนวคิดการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมโดยใช้แผนที่ Agri-Map (Zoning by Agri-Map)

กรอบแนวคิดดังกล่าวมุ่งเน้นการวางแผนภาคการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้วยการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการผลิตสินค้าให้มีความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน ซึ่งเกิดจากการผสมผสานของแนวคิด Zoning และห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ดังนี้

1) แนวคิด zoning = area + commodity + Human resource

แนวคิด zoning = area + commodity + Human resource มีสาระสำคัญ คือ การขับเคลื่อนนโยบายการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (zoning) ในพื้นที่หนึ่งให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยความพร้อมของปัจจัยหลัก 3 ด้านในการขับเคลื่อน ประกอบด้วย การบริหารจัดการพื้นที่และทรัพยากรที่เหมาะสม ผลิตสินค้าได้ตรงตามความต้องการของตลาด รวมทั้งการมีบุคลากรด้านการเกษตรทั้งเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่จะทำหน้าที่บริหารจัดการการผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่คุณค่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตาม พบว่าข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัจจัยทั้ง 3 ด้านที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ นั้น มีความแตกต่างกัน โดยในบางพื้นที่มีความพร้อมสำหรับการพัฒนา เช่น พื้นที่ที่มีความเหมาะสมและโครงสร้างพื้นฐานเอื้ออำนวย

สินค้าหลักในพื้นที่ที่มีราคาดีมีตลาดรองรับ มีบุคลากรทั้ง Smart Farmer และ Smart Officer ที่มีความพร้อมในการบริหารจัดการการผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่คุณค่าของสินค้าเกษตรต่างๆ ในพื้นที่นั้น เป็นต้น แต่ในบางพื้นที่อยู่ในเขตยังขาดความพร้อมในบางเรื่อง หรือมีปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไขก่อน การพัฒนาในแต่ละพื้นที่จึงไม่สามารถใช้รูปแบบ วิธีการเหมือนกันได้ หน่วยงานในพื้นที่และคณะกรรมการระดับจังหวัดจะต้องกำหนดมาตรการ โครงการและกิจกรรมในการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย พื้นที่และสินค้าโดยคำนึงถึงข้อมูลข้อเท็จจริงจากปัจจัยทั้ง 3 ด้านที่ดำเนินการสำรวจ รวบรวม ตรวจสอบข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาแล้วเป็นสำคัญ

สำหรับชนิดของข้อมูลที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในปัจจัยหลักทั้ง 3 ด้าน ได้ประมวลไว้เป็นตัวอย่างตามภาพที่ 3 ซึ่งหน่วยงานทั้งในส่วนกลางและจังหวัดจำเป็นต้องทราบเพื่อนำมาพิจารณากำหนดแนวทางการพัฒนาหรือตัดสินใจในการแนะนำและส่งเสริมแก่เกษตรกรอย่างเหมาะสม พิจารณาได้จากภาพที่ 2.1

Zoning	Area	Commodity	Human resource
	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พื้นที่เพาะปลูกที่เหมาะสม ◆ พื้นที่ชลประทาน ◆ การคมนาคมและโลจิสติกส์ ◆ ที่ตั้งของโรงงานแปรรูป/ตลาด ◆ ปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตร ◆ ความเหมาะสมในการเกษตรกรรม ◆ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ อุปสงค์และอุปทาน ◆ ราคา ต้นทุน/ผลตอบแทน ◆ ความต้องการของ แหล่งแปรรูป/ตลาด ◆ ระยะเวลาการออกผลผลิต/ปฏิทินการเพาะปลูก ◆ พื้นที่ปลูก&ผลผลิตต่อไร่ ◆ ฤดูกาลและดินฟ้าอากาศ ◆ เทคโนโลยีในการผลิต ◆ โลจิสติกส์และระบบห่วงโซ่อุปทานภาคการเกษตร ◆ ภาวะเศรษฐกิจ ◆ จำนวนประชากร&รสนิยม ◆ ปริมาณและราคาสินค้าชนิดอื่นๆที่ทดแทนกันได้ ◆ แนวโน้มปริมาณความต้องการสินค้าในตลาดต่างประเทศ ◆ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ จำนวนเกษตรกร ◆ กลุ่มเป้าหมาย (Developing/Existing) ◆ ความพร้อม/ศักยภาพ/ความสนใจ ◆ ความรู้ ประสบการณ์ทักษะการประกอบอาชีพ ◆ Smart Officer/Smart Officer ต้นแบบ ◆ เครื่องมือ&อุปกรณ์ทั่วไปสำหรับ Smart Officer ◆ ระบบและอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับ Smart Office ◆ การทำงานร่วมกับองค์กรเครือข่ายของ Smart Office ◆ ฯลฯ

ภาพที่ 2.1 ข้อมูลและปัจจัยที่ควรพิจารณาในกรอบแนวคิด

$$\text{Zoning} = \text{Area} + \text{Commodity} + \text{Human Resource}$$

การให้ได้ว่ามาของข้อมูลที่สำคัญดังกล่าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ขอความร่วมมือให้หน่วยงานในและนอกสังกัดกระทรวง โดยเฉพาะหน่วยงานในระดับจังหวัดดำเนินการสำรวจ รวบรวม ตรวจสอบข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจากในพื้นที่มาเป็นระยะ ซึ่งการบริหารจัดการข้อมูลดังกล่าวมีความสำคัญและส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบาย Zoning เป็นอย่างมาก ซึ่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จะเป็นปัจจัยในการพิจารณากำหนดมาตรการ โครงการ กิจกรรม เพื่อพัฒนาการเกษตรให้ตรงตามศักยภาพและเหมาะสมกับพื้นที่ ให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาตามกรอบแนวคิด $\text{Zoning} = \text{Area} + \text{Commodity} + \text{Human Resource}$ ซึ่งต้องมีการบูรณาการนโยบายต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยเฉพาะการพิจารณาความเชื่อมโยงของกรณีที่พบ

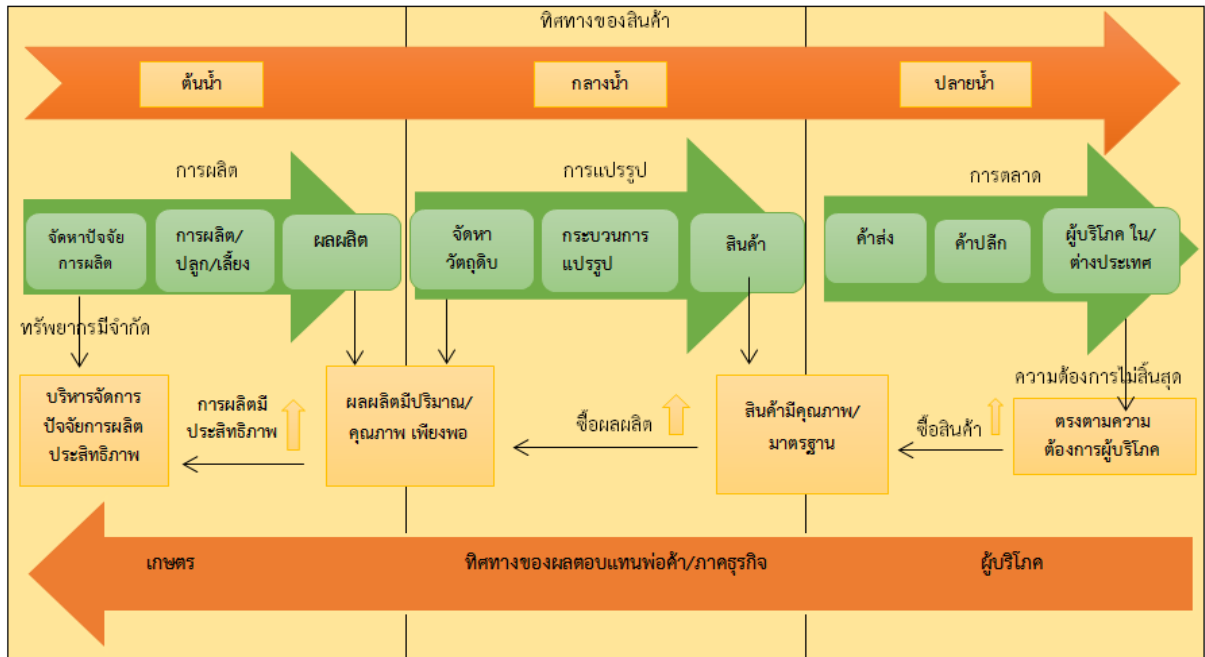
จากข้อมูล/ข้อเท็จจริงพื้นที่และข้อมูลจากส่วนกลาง ทั้งด้านพื้นที่และทรัพยากร (Area & Resource) ด้านสินค้า (Commodity) และด้านทรัพยากรบุคคลากร (Human Resource: Smart Farmer & Smart officer) โดยจับคู่กรณีต่างๆ แล้วกำหนด โครงการ/กิจกรรม แนวทางการตอบสนองต่อกรณี รวมทั้งช่วงเวลาในการดำเนินการที่เหมาะสม

ดังตัวอย่างการขับเคลื่อนนโยบายตามกรอบแนวคิด Zoning = Area + Commodity + Human Resource (ภาพที่ 1) กล่าวคือ การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด ต้องอาศัยปัจจัยหลักทั้ง 3 ด้าน ทั้งด้านพื้นที่และทรัพยากร (Area & Resource) ด้านสินค้า (Commodity) และด้านคน (Human Resource: Smart Farmer & Smart officer) ร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จ โดยดำเนินการขับเคลื่อนบูรณาการนโยบายต่างๆ ประกอบด้วย โครงการ One ID Card for Smart Farmer เพื่อตรวจสอบสิทธิของเกษตรกรและบริการ e-services ด้านต่างๆ ของกระทรวง การสำรวจ คัดกรองเกษตรกรและแบ่งเกษตรกรออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย Smart Farmer ต้นแบบ Existing Smart Farmer และ Developing Smart Farmer ว่าในพื้นที่มีแต่ละกลุ่มเท่าไร และนโยบาย Zoning เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพิจารณาความเหมาะสมของการผลิตสินค้าเกษตรชนิดต่างๆ ในพื้นที่ รวมทั้งนโยบาย Commodity เพื่อเป็นข้อพิจารณาในการกำหนดปริมาณการผลิตสินค้าเกษตรชนิดต่างๆ ในพื้นที่เช่นกัน หลังจากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดนำเสนอในรูปแบบแผนที่และเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่ ไปดำเนินการ สำหรับตัวอย่างที่ได้นำเสนอ คือ พื้นที่ ต.บ้านพริก อ.บ้านนา จ.นครนายก จากข้อมูลพื้นที่เขตความเหมาะสมในการปลูกข้าว พบว่าตำบลนี้อยู่ในเขตชั้นความเหมาะสมปานกลางและเหมาะสมน้อย เมื่อนำข้อมูลเกษตรกรแต่ละรายลงแผนที่ก็ทราบได้ว่าเกษตรกรแต่ละรายลงแผนที่ก็ทราบได้ว่าเกษตรกรที่ยังเป็น Developing Smart Farmer เนื่องจากสาเหตุใด เช่น ปลูกพืชในพื้นที่ไม่เหมาะสม มีกระบวนการผลิตที่ไม่ดี ทำให้สามารถกำหนดโครงการและกิจกรรมเพื่อพัฒนาและส่งเสริมเกษตรกรรายนั้นๆ ได้ตรงตามความต้องการ รวมทั้งการดำเนินงานและการติดต่อประสานงานของ Smart Officer ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในพื้นที่และองค์ความรู้ทางด้านการเกษตรสาขาต่างๆ ของกรมเป็นผู้ให้คำแนะนำ และประสานงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องภายในพื้นที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการช่วยเหลือ ให้คำปรึกษากับเกษตรกรในพื้นที่ รวมทั้งการเรียนรู้และถ่ายทอดบทเรียนซึ่งกันและกันระหว่าง Smart farmer ต้นแบบกับเกษตรกรรายอื่นๆ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเกษตรกรพื้นที่ และสินค้าได้อย่างเหมาะสม และสามารถบริหารจัดการการผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่คุณค่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้การตลาดเป็นตัวชี้้นำในการส่งเสริมการผลิต ซึ่งตั้งเป้าหมายว่าผลิออกมาแล้วต้องขายได้ในราคาที่เกษตรกรอยู่ได้

2) แนวคิดห่วงโซ่คุณค่า (value chain) การผลิตสินค้าเกษตร

ห่วงโซ่คุณค่า (value chain) การผลิตสินค้าเกษตร เป็นอีกหลักการหนึ่งที่ผู้ร่วมดำเนินการจากทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และเกษตรกรในพื้นที่ควรทำความเข้าใจให้ตรงกัน เนื่องจากภายใต้ห่วงโซ่คุณค่าการผลิตสินค้าเกษตรมีกระบวนการและขั้นตอนรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องอยู่เป็นจำนวนมาก

มาก และการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อทรัพยากรให้มากที่สุดต้องมีการดำเนินการอย่างสอดคล้องกันตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ พิจารณาได้จากภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดห่วงโซ่คุณค่า (value chain) การผลิตสินค้าเกษตร

จากภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) การผลิตสินค้าเกษตร อุตสาหกรรมอาหารและพลังงาน โดยทั่วไปทิศทางของสินค้าเกษตรจะเคลื่อนจากต้นน้ำสู่ปลายน้ำ โดย **ต้นน้ำ** จะเป็นด้านการผลิตจากการจัดหาปัจจัยการผลิตเพื่อทำการผลิต การปลูกเลี้ยงจนได้ผลผลิตออกมาส่งต่อไปที่ **กลางน้ำ** เป็นส่วนของการแปรรูปซึ่งต้องจัดหาวัตถุดิบ ตามความต้องการป้อนสู่กระบวนการแปรรูปให้เป็นสินค้าแต่ละชนิด เพื่อเข้าสู่กลไก **ปลายน้ำ** ซึ่งเป็นกระบวนการด้านการตลาดสู่ผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ

สำหรับทิศทางของผลตอบแทนจะเป็นในทิศทางตรงข้าม กล่าวคือ ผู้บริโภคจะเป็นต้นทางของผลตอบแทนให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่คุณค่าการผลิตสินค้าเกษตรชนิดนั้นๆ โดยจ่ายผลตอบแทนให้กับพ่อค้า/นักธุรกิจที่เป็นผู้นำเสนอสินค้าและบริการที่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค โดยพ่อค้า/นักธุรกิจจะเลือกซื้อสินค้าที่มีคุณภาพ/มาตรฐานจากแหล่งแปรรูปซึ่งอยู่กลางน้ำ ตามปริมาณที่ผู้บริโภคต้องการซึ่งเป็นไปตามกลไกตลาด ซึ่งหากมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นแหล่งแปรรูปก็จะซื้อผลผลิตทางการเกษตรซึ่งเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปมากขึ้น ให้เกษตรกรสามารถขายผลผลิตทางการเกษตรได้เพิ่มขึ้น

ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการให้ห่วงโซ่คุณค่าการผลิตสินค้าเกษตรแต่ละชนิดให้มีประสิทธิภาพ คือ การสร้างสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานของสินค้าเกษตรแต่ละชนิดในตลาดตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ในสภาพปัจจุบันประเทศไทยยังประสบปัญหาการผลิตที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในสินค้าเกษตรหลายๆ ชนิด ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่สร้างความสูญเสียโอกาสในการพัฒนาต่างๆ ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รวมทั้งก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมตามมาในหลายกรณี

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการขับเคลื่อนการผลิตสินค้าเกษตรส่วนต้นน้ำเป็นหลักและสนับสนุนการขับเคลื่อนส่วนกลางน้ำและปลายน้ำให้กับหน่วยงานต่างๆ ต้องทำความเข้าใจโจทย์สำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการทั้งในส่วนต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยในเบื้องต้นสามารถสรุปได้จากภาพที่ 2.3

โจทย์สำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์		
<ul style="list-style-type: none"> ■ มีข้อมูลเชิงพื้นที่ ทั้งปัจจัยการผลิต เกษตรกรที่ชัดเจน เพียงพอหรือไม่ ■ มีข้อมูลการผลิตและผลผลิตทั้งปริมาณ และคุณภาพสินค้าการเกษตรที่ชัดเจน เพียงพอหรือไม่ ■ มีช่องทางและข้อมูลข่าวสาร องค์กรความรู้ เพื่อสนับสนุนการผลิตที่มีประสิทธิภาพ เพียงพอหรือไม่ ■ มีแนวทางการบริหารจัดการและส่งเสริม การผลิตให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดอย่างไร ■ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ รู้ข้อมูลความต้องการผลผลิตเกษตรแต่ละ ชนิดที่ใช้เป็นวัตถุดิบของหน่วยธุรกิจ/โรงงาน แปรรูปทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพหรือไม่ ■ ศักยภาพของสหกรณ์/วิสาหกิจ/กลุ่ม เกษตรกรในการแปรรูปสินค้าและการสร้าง มูลค่าเพิ่มเป็นอย่างไร ■ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา ในด้านข้อมูล/เทคโนโลยี/แนวโน้มความ ต้องการผลผลิตทางการเกษตรเพื่อแปรรูปที่ เพียงพอหรือไม่ ■ ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ มีช่องทางหรือวิธีการที่จะรู้ข้อมูลปริมาณ และคุณภาพสินค้า ข้อมูลแนวโน้มความ ต้องการสินค้าที่มีอยู่ในตลาดหรือไม่ อย่างไร ■ มีช่องทางหรือวิธีการที่จะรู้ข้อมูลความ ต้องการสินค้าที่ผลิตจากผลผลิตทางการ เกษตรทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพหรือไม่ อย่างไร ■ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา ในด้านข้อมูล/ความต้องการผู้โภค/ตลาดทั้ง ในและต่างประเทศ ที่เพียงพอหรือไม่ ■ ฯลฯ

ภาพที่ 2.3 โจทย์สำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการ

ห่วงโซ่คุณค่าการผลิตสินค้าเกษตร

สำหรับการจัดการโซ่อุปทานเป็นกระบวนการในการบูรณาการเกี่ยวกับการจัดการความสัมพันธ์ (Relationship)ระหว่างคู่ค้า (Supplier) และลูกค้าตั้งแต่ต้นน้ำซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดวัตถุดิบ (Origin Upstream) จนสินค้านั้นได้มีการเคลื่อนย้ายจัดเก็บและส่งออกในแต่ละช่วงของโซ่อุปทานจนสินค้าได้ส่งมอบไปถึงผู้รับคนสุดท้าย (Customer Down Stream) ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในเชิงต้นทุนและระยะเวลาในการส่งมอบ (ธนิต โสรรัตน์, 2550)

องค์ประกอบของความหมายของการจัดการโซ่อุปทาน ได้แก่ 1) การจัดการความสัมพันธ์ (Relationship Management) เป็นการจัดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบริษัท (Firm) กับคู่ค้าที่เป็น (Source of supplier) และลูกค้าที่เป็น (End Customer) โดยประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการโซ่อุปทานอยู่ที่ การจัดการความสมดุลในการพึ่งพาระหว่างหน่วยงานธุรกิจโซ่อุปทานในส่วนที่เกี่ยวข้องอุปสงค์และอุปทาน การจัดการความสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพจะต้องพัฒนาไป สู่วัฒนธรรมขององค์กรกับองค์กรมากกว่าการสร้าง ความสัมพันธ์ ในลักษณะที่เป็นบุคคลที่เป็น Personal Relationship การจัดการความสัมพันธ์ไม่ใช่แค่เป็น "Good Customer" แต่ต้องพัฒนาไปสู่ระดับที่เป็น "Good Partnership" ที่มีความยุติธรรมทางธุรกิจต่อกัน รวมถึงการไว้วางใจและเชื่อถือต่อกัน 2) การจัดการความร่วมมือ (Chain Collaborate Management) ระหว่างองค์กรหรือระหว่างหน่วยงานต่างบริษัท (Firm) เพื่อให้เกิดการประสานภารกิจ (Co-Ordination) ใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับ การไหลลื่นของข้อมูลข่าวสารในโซ่อุปทานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยกิจกรรมการ จัดการโลจิสติกส์ ซึ่งประสบความสำเร็จล้นเหลือ ปัจจัยสำคัญเกิดการขาดประสิทธิภาพของการประสานประโยชน์

และความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม ทางโลจิสติกส์ร่วมกันในการกระจายสินค้า และส่งมอบสินค้า ระหว่างองค์กรต่างๆ ภายในโซ่อุปทานในลักษณะที่เป็นบูรณาการทางธุรกิจ (Business Integration) ซึ่งผลกระทบจากการขาดประสิทธิภาพหน่วยงานใดหรือองค์กรใดในโซ่อุปทานจะส่งผลกระทบต่อต้นทุนรวมและส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของทุกธุรกิจภายในโซ่อุปทาน 3) การจัดการความน่าเชื่อถือ (Reliability Value Management) การเพิ่มระดับของความเชื่อถือ เชื่อมั่น ที่มีต่อการส่งมอบสินค้าที่ตรงต่อเวลา ไปสู่ความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือ ในการที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการความไหลลื่น ของสินค้าในโซ่อุปทาน ภายใต้เงื่อนไขของข้อจำกัดของสถานที่ต่อเงื่อนไขของเวลา (Place and Time Utility) จำเป็นที่ต่างฝ่ายจะต้องมีการปฏิบัติกรอย่างเป็น (Best Practice) จนนำไปสู่การเชื่อมั่นที่เป็น (Reliability Value) ซึ่งเป็นปัจจัยในการลดต้นทุน สินค้าคงคลังส่วนเกิน หรือเรียกว่า Buffer Inventory 4) การรวมพลังทางธุรกิจ (Business Synergy) ความร่วมมือทางธุรกิจในกลุ่มของ Supplier ในโซ่อุปทานทั้งที่มีมาจากกลุ่มอุตสาหกรรมสนับสนุนที่เป็น Support Industries เช่นผู้ผลิตกล่อง ผู้ผลิตสลาค ผู้ผลิตวัตถุดิบ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้การผลิตบรรจุ ผสม และประกอบรวมตลอดไปจนถึงธุรกิจ ให้บริการ โลจิสติกส์ โดยบริษัทจะต้องมียุทธศาสตร์ในการจัดการความสัมพันธ์ของความสัมพันธ์ของคู่ค้า (Suppliers Relationship Management : SRM) กับความสัมพันธ์ ของคู่ค้าที่เป็นลูกค้า (Customer Relationship Management : CRM) ทั้งระบบการสื่อสาร การประสานผลประโยชน์ที่เป็น Win - Win Advantage และการใช้ยุทธศาสตร์ร่วมกัน ภายใต้ลูกค้าคนสุดท้ายเดียวกัน

ห่วงโซ่อุปทานมีความแตกต่างของโลจิสติกส์ คือ โลจิสติกส์เป็นกระบวนการที่เน้นกิจกรรมเกี่ยวกับการเคลื่อนย้าย การจัดเก็บ การกระจายสินค้าและบริการ การวางแผนการผลิตและการส่งมอบสินค้าจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค ในขณะที่โซ่อุปทานจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปฏิสัมพันธ์ของกระบวนการต่างๆ ของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในองค์กรและระหว่างองค์กรต่างๆ ให้มีความสอดคล้องสอดคล้องประสานในการทำงานร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต่อการส่งมอบสินค้าภายใต้ต้นทุนที่สามารถแข่งขันได้โดยความแตกต่างที่ชัดเจนนั้นเห็นได้จาก โลจิสติกส์จะเน้นพันธกิจเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการรวมทั้งข้อมูลข่าวสาร ส่วนโซ่อุปทานจะเน้น บทบาทเกี่ยวกับความสัมพันธ์ และความร่วมมือระหว่างองค์กรเพื่อให้โซ่อุปทานมีความบูรณาการโดยกิจกรรมของโลจิสติกส์ จะดำเนินอยู่ในโซ่อุปทาน ดังนั้น โลจิสติกส์และโซ่อุปทาน จึงเป็นกิจกรรมที่ดีลักษณะเป็นบูรณาการยากที่จะแยกแยะได้.

บทที่ 3

สภาพทั่วไปของจังหวัดเลย

3.1 ที่ตั้งของจังหวัด

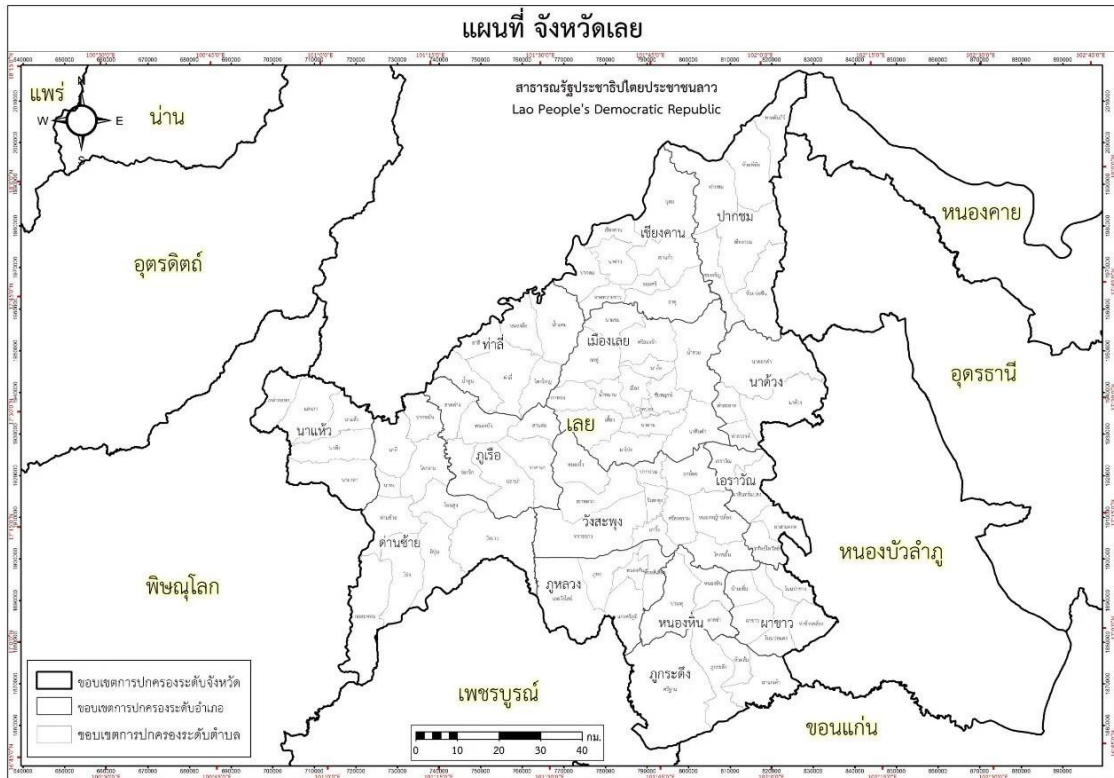
จังหวัดเลย ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ระหว่างละติจูดที่ 16 องศา 45 ลิปดาเหนือถึง 18 องศา 10 ลิปดาเหนือ เส้นลองจิจูดที่ 100 องศา 50 ลิปดาตะวันออก ถึง 102 องศา 10 ลิปดาตะวันออก มีเนื้อที่ประมาณ 11,424.612 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,140,382 ไร่ ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 520 กิโลเมตร (เส้นทางกรุงเทพฯ - ชัยภูมิ - เลย) มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ เทือกเขาเพชรบูรณ์ อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ อำเภอนครไทย และอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี อำเภอศรีบุญเรือง อำเภอสวรรณคูหา อำเภอนากลาง และอำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ อำเภอภูผาม่าน และอำเภอสี่หมื่น จังหวัดขอนแก่น

จังหวัดเลยมีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ความยาว 197 กิโลเมตร มีแม่น้ำโขง (ระยะทางยาว 71 กิโลเมตร อยู่ในอำเภอปากชม และอำเภอเชียงคาน) แม่น้ำเหือง (ระยะทางยาว 123 กิโลเมตร อยู่ในเขตอำเภอท่าลี่ อำเภอภูเรือ อำเภอด่านซ้าย และอำเภอนาแห้ว) และแนวสันเขา (ในอำเภอนาแห้ว มีความยาว 3 กิโลเมตร) เป็นแนวพรมแดนติดต่อกับแขวงไชยะบุรี และแขวงเวียงจันทร์ของ สปป.ลาว

อำเภอที่มีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับ สปป.ลาว ได้แก่

- 1) อำเภอปากชม ติดต่อกับบ้านวัง เมืองหมื่น แขวงเวียงจันทร์ (ระยะทางระหว่างแขวงเวียงจันทร์กับอำเภอปากชม ประมาณ 160 กิโลเมตร) ซึ่งมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน
- 2) อำเภอท่าลี่ ติดต่อกับบ้านเมืองหมอ เมืองแก่นท้าว แขวงไชยะบุรี (ระยะทางระหว่างแขวงไชยะบุรี กับอำเภอท่าลี่ ประมาณ 210 กิโลเมตร) มีแม่น้ำเหืองเป็นเส้นกั้นพรมแดน
- 3) อำเภอเชียงคาน ติดต่อกับเมืองसानะคาม แขวงเวียงจันทร์ (ระยะทางระหว่างเมืองसानะคาม กับอำเภอเชียงคาน ประมาณ 3 – 5 กิโลเมตร) ซึ่งมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน
- 4) อำเภอด่านซ้าย ติดต่อกับบ้านนาข่า เมืองบ่อแตน แขวงไชยะบุรี มีระยะทางระหว่างเมืองบ่อแตน กับอำเภอด่านซ้าย ประมาณ 30 กิโลเมตร
- 5) อำเภอนาแห้ว ติดต่อกับบ้านเหมืองแพร์ เมืองบ่อแตน แขวงไชยะบุรี มีระยะทางระหว่างเมืองบ่อแตนกับอำเภอนาแห้ว ประมาณ 40 กิโลเมตร
- 6) อำเภอภูเรือ ติดต่อกับเมืองแก่นท้าว เมืองบ่อแตน แขวงไชยะบุรี

ภาพที่ 3.1 แผนที่จังหวัดเลย

3.2 ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดเลย ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบสูงโคราชที่เรียกว่า “แอ่งสกลนคร” ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาในแนวทิศเหนือใต้โดยมีที่ราบลุ่มระหว่างหุบเขาขนาดไม่ใหญ่มากนัก สลับอยู่แนวเทือกเขาเหล่านั้น หินที่พบในบริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นหินมีอายุมาก

3.3 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดเลยอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบกับภูมิประเทศเต็มไปด้วยภูเขา ทำให้มีอากาศร้อนจัดในฤดูร้อน และหนาวจัดในฤดูหนาว จังหวัดเลยมีพื้นที่เป็นภูเขาสูง จึงทำให้อุณหภูมิเปลี่ยนแปลงง่าย อุณหภูมิสูงสุด 43.4 องศาเซลเซียส (20 เมษายน 2562) และต่ำสุด ประมาณ -1.3 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี 26.1 องศาเซลเซียส ช่วงเดือนมิถุนายนถึงตุลาคม จะมีลมมรสุมหรือแนวปะทะโซนร้อน (Inter Tropical Convergence Zone: ITCZ) พาดผ่านเป็นครั้งคราวทำให้มีฝนตกหนัก ปริมาณน้ำฝนตก

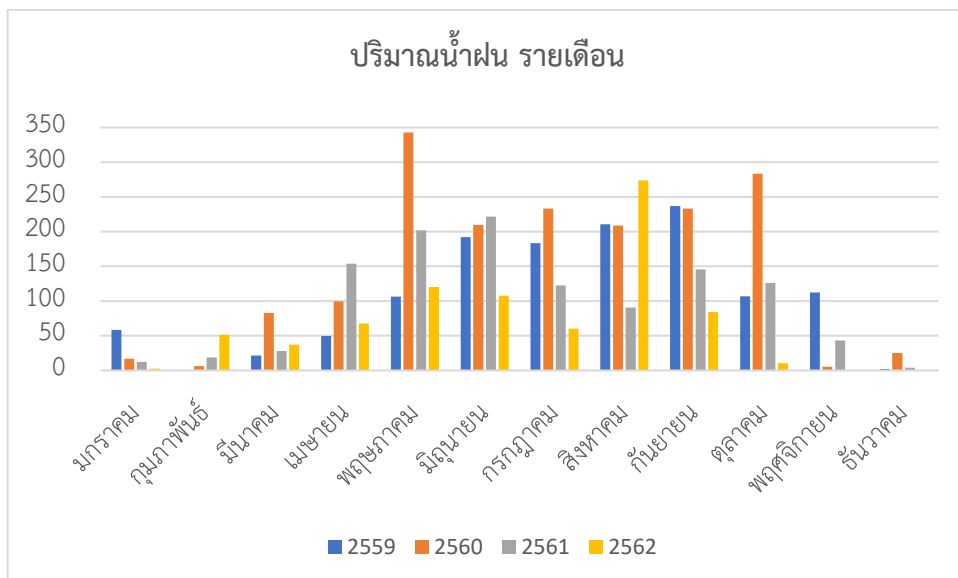
ฤดูร้อน เริ่มจากเดือนมีนาคม – เดือนพฤษภาคม (มีอุณหภูมิสูงสุด เดือนเมษายน ในปีพ.ศ.2562 อุณหภูมิสูงสุดถึง 43.4 องศาเซลเซียส)

ฤดูฝน เริ่มจากเดือนพฤษภาคม – ปลายเดือนกันยายน

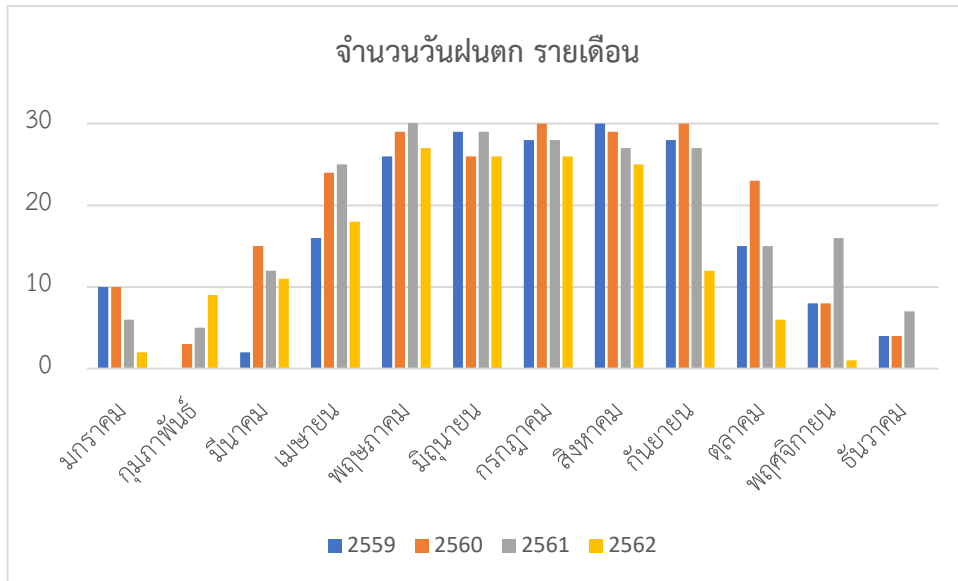
ฤดูหนาว เริ่มจากกลางเดือนตุลาคม – ปลายเดือนกุมภาพันธ์ (มีอุณหภูมิต่ำสุดที่เคยวัดได้ในท้องที่อำเภอภูเรือ -1.3 องศาเซลเซียส ในปี พ.ศ.2517)

ตารางที่ 3.1 แสดงปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันฝนตก รายเดือน ตั้งแต่ปี 2559 - 2562

เดือน/ปี	ปริมาณน้ำฝน				จำนวนวันฝนตก			
	2559	2560	2561	2562	2559	2560	2561	2562
มกราคม	58.38	17.10	12.48	2.40	10	10	6	2
กุมภาพันธ์	-	6.19	18.60	51.68	0	3	5	9
มีนาคม	21.66	82.82	28.10	37.27	2	15	12	11
เมษายน	49.81	99.45	53.85	67.76	16	24	25	18
พฤษภาคม	106.54	342.92	201.86	120.05	26	29	31	27
มิถุนายน	192.17	209.58	221.77	107.63	29	26	29	26
กรกฎาคม	183.48	233.02	122.54	60.20	28	30	28	26
สิงหาคม	210.68	208.74	90.78	273.85	30	29	27	25
กันยายน	236.65	233.29	145.37	84.40	28	30	27	12
ตุลาคม	106.64	283.67	126.29	10.25	15	23	15	6
พฤศจิกายน	112.40	5.59	43.18	0.25	8	8	16	1
ธันวาคม	1.94	25.43	3.82	-	4	4	7	0
รวม	1,280.35	1,747.80	1,168.64	815.75	196	231	228	163

ภาพที่ 3.2 ปริมาณน้ำฝน รายเดือน ปี 2559 - 2562

ภาพที่ 3.3 จำนวนวันฝนตก รายเดือน ปี 2559 - 2562

3.4 พื้นที่จังหวัด

มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 11,424.612 ตารางกิโลเมตร หรือ 7,140,382 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 6.77 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.5 การปกครองและประชากร

จังหวัดเลย แบ่งการปกครองออกเป็น 14 อำเภอ จำนวน 89 ตำบล 918 หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 27 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 71 แห่ง จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 219,935 ครัวเรือน จำนวนประชากร 642,773 คน เป็นชาย 322,896 คน เป็นหญิง 319,877 คน

แบ่งการปกครองเป็น 14 อำเภอ ได้แก่

1. อำเภอเมืองเลย		
2. อำเภอวังสะพุง	ห่างจากตัวจังหวัดเลย	22 กิโลเมตร
3. อำเภอท่าลี่	ห่างจากตัวจังหวัดเลย	46 กิโลเมตร
4. อำเภอเชียงคาน	ห่างจากตัวจังหวัดเลย	48 กิโลเมตร
5. อำเภอด่านซ้าย	ห่างจากตัวจังหวัดเลย	82 กิโลเมตร
6. อำเภอภูกระดึง	ห่างจากตัวจังหวัดเลย	74 กิโลเมตร
7. อำเภอปากชม	ห่างจากตัวจังหวัดเลย	92 กิโลเมตร
8. อำเภอภูเรือ	ห่างจากตัวจังหวัดเลย	49 กิโลเมตร
9. อำเภอนาแห้ว	ห่างจากตัวจังหวัดเลย	117 กิโลเมตร
10. อำเภอนาด้วง	ห่างจากตัวจังหวัดเลย	37 กิโลเมตร
11. อำเภอภูหลวง	ห่างจากตัวจังหวัดเลย	50 กิโลเมตร

12. อำเภอผาขาว ห่างจากตัวจังหวัดเลย 63 กิโลเมตร
 13. อำเภอเอราวัณ ห่างจากตัวจังหวัดเลย 42 กิโลเมตร
 14. อำเภอหนองหิน ห่างจากตัวจังหวัดเลย 47 กิโลเมตร

ตารางที่ 3.2 ลักษณะการแบ่งหน่วยการปกครองจังหวัดเลย และจำนวนประชากร

ลำดับ	อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	ตั้งเมื่อ พ.ศ.	จำนวน				
				ตำบล	หมู่บ้าน	อบต.	ประชากร	บ้าน (หลัง)
1	เมืองเลย	1,480.492	2440	13	135	9	123,967	49,906
2	วังสะพุง	1,166.350	2441	10	144	10	112,182	37,065
3	ท่าลี่	683.000	2432	6	41	5	28,408	10,391
4	เชียงคาน	867.000	2452	8	82	6	61,182	21,409
5	ด่านซ้าย	1,731.930	2450	10	99	9	51,166	17,320
6	ภูกระดึง	842.000	2506	4	54	4	34,660	11,063
7	ปากชม	956.500	2514	6	50	6	42,138	17,793
8	ภูเรือ	880.040	2517	6	47	6	22,515	8,425
9	นาแห้ว	627.500	2519	5	34	4	11,658	3,824
10	นาด้วง	590.000	2520	4	41	3	26,559	8,663
11	ภูหลวง	594.800	2535	5	46	5	24,953	7,419
12	ผาขาว	463.000	2536	5	64	3	42,293	11,681
13	เอราวัณ	240.000	2538	4	47	2	34,872	11,247
14	หนองหิน	302.000	2540	3	34	3	25,220	7,729

ที่มา: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2561.

3.6 แหล่งน้ำที่สำคัญ

จังหวัดเลยมีแม่น้ำและแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่มีความสำคัญ 4 สาย คือ

แม่น้ำโขง เป็นแม่น้ำนานาชาติที่เกิดจากเทือกเขาสูงในประเทศทิเบต เป็นแนวเส้นกั้นพรมแดนระหว่างจังหวัดเลย และสปป.ลาว ตรงบริเวณอำเภอเชียงคาน และอำเภอปากชม ซึ่งนำมาใช้ประโยชน์ด้านการเกษตรกรรมได้น้อยมาก และเป็นแหล่งประมงน้ำจืดได้บ้างเล็กน้อย

แม่น้ำเหือง เป็นแม่น้ำที่เกิดจากเทือกเขาในเขต สปป.ลาว เป็นแนวเส้นกั้นเขตแดนอำเภอนาแห้ว อำเภอด่านซ้าย อำเภอภูเรือ และอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลยกับเมืองบ่อเตน และเมืองแก่นท้าว ของสปป.ลาว แล้วไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่มีบ้านท่าดีหมี อำเภอเชียงคาน มีความยาว 50 กิโลเมตร ส่วนใหญ่จะใช้ในการอุปโภคสำหรับชีวิตประจำวันของประชาชนตามริมลำน้ำ เท่านั้น

แม่น้ำเลย เป็นแหล่งน้ำที่เกิดจากเทือกเขาสูงภูหลวง ซึ่งในตอนต้นลำน้ำ ชาวบ้านเรียกว่า “เลยวังไสย” เพราะน้ำใสสะอาดมากไหลจากทิศตะวันตกไปสู่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือโดยผ่านอำเภอกุหลอง วังสะพุง และอำเภอเมืองเลย แล้วไหลลงสู่น้ำโขงที่อำเภอเชียงคาน มีความยาวประมาณ 120 กิโลเมตร ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ราบลุ่มใช้เป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชสำคัญ ๆ ของจังหวัดเลย

แม่น้ำหมาน เป็นแม่น้ำที่เกิดจากเทือกเขาภูหลวงด้านตะวันตกไหลผ่านอำเภอเมืองเลย มีโครงการชลประทานสำหรับเก็บกักน้ำไว้ใช้ในการเพาะปลูกในพื้นที่อำเภอเมือง และอำเภอวังสะพุง มีความยาวประมาณ 35 กิโลเมตร

3.7 ข้อมูลด้านชลประทาน

จังหวัดเลย มีพื้นที่ทำการเกษตรเพาะปลูกพืช 2,614,117 ไร่ ได้รับการพัฒนาเป็นพื้นที่ได้รับประโยชน์จากแหล่งน้ำแล้วในเขตพื้นที่ของโครงการชลประทานขนาดกลาง, ขนาดเล็ก และสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า รวมพื้นที่ชลประทาน 133,365 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.1 ของพื้นที่เกษตรทั้งหมด จำนวนแหล่งน้ำที่ก่อสร้างขึ้นและที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ 3,110 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นงานที่กรมชลประทานดำเนินการ 316 ที่เหลือเป็นพื้นที่นอกเขตชลประทาน จำนวน 2,373,122 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 94.9 ของพื้นที่เกษตรทั้งหมด มีแหล่งน้ำที่กรมชลประทานดำเนินการ 316 แห่ง ดังนี้

ตารางที่ 3.3 จำแนกตามประเภทของแหล่งน้ำ ปี 2562

ประเภทของโครงการ	จำนวน (แห่ง)	เก็บกักน้ำได้ (ล้านลูกบาศก์เมตร)	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)
โครงการชลประทานขนาดกลาง	15	115.820	22,185
โครงการชลประทานขนาดเล็ก	244	29.653	16,094
สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า	57	0	95,086
รวม	316	145.473	133,365

ที่มาข้อมูล: โครงการชลประทานเลย 22 กรกฎาคม 2562

ตารางที่ 3.4 ปริมาณน้ำแต่ละเดือนของอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง

เดือน	2560 (13 แห่ง)		2561 (14 แห่ง)		2562 (14 แห่ง)	
	ปริมาณน้ำ (ล้านลบ.ม.)	%	ปริมาณน้ำ (ล้านลบ.ม.)	%	ปริมาณน้ำ (ล้านลบ.ม.)	%
มกราคม	62.227	58.79	91.777	79.24	73.271	63.26
กุมภาพันธ์	57.791	54.60	81.034	69.94	68.960	59.54
มีนาคม	52.766	49.88	75.281	65.00	62.006	53.54
เมษายน	48.973	46.27	65.419	56.47	55.285	47.73
พฤษภาคม	60.749	57.39	78.372	67.67	54.066	46.68
มิถุนายน	57.865	54.67	76.260	65.84	52.751	45.55
กรกฎาคม	68.082	64.32	86.850	74.99	53.680	46.35
สิงหาคม	59.338	56.06	80.451	69.46		
กันยายน	89.855	84.89	82.090	70.88		
ตุลาคม	102.703	97.03	82.153	70.93		
พฤศจิกายน	92.357	87.26	81.847	70.67		
ธันวาคม	94.326	89.12	79.151	68.34		

ที่มาข้อมูล: โครงการชลประทานเลย 22 กรกฎาคม 2562

3.8 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

จังหวัดเลยมีพื้นที่ป่าไม้จำนวน 3,938,335 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 55.16 ของพื้นที่จังหวัด เป็นป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 22 ป่า เนื้อที่ 2,745,847 ไร่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จำนวน 2 แห่ง เนื้อที่ 648,515 ไร่ อุทยานแห่งชาติ จำนวน 5 แห่ง เนื้อที่ 475,475 ไร่ ป่าไม้ถาวร 68,498 ไร่ และนอกจากนี้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่มอบให้ ส.ป.ก. เพื่อนำไปปฏิรูปที่ดินให้แก่ราษฎร รวมเนื้อที่ 1,127,528-2-45 ไร่ ปัจจุบันคงเหลือเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เนื้อที่ ประมาณ 2,745,847-1-55 ไร่

ตารางที่ 3.5 แสดงข้อมูลประเภทพื้นที่ป่าไม้ซึ่งตั้งอยู่ในท้องที่จังหวัดเลย

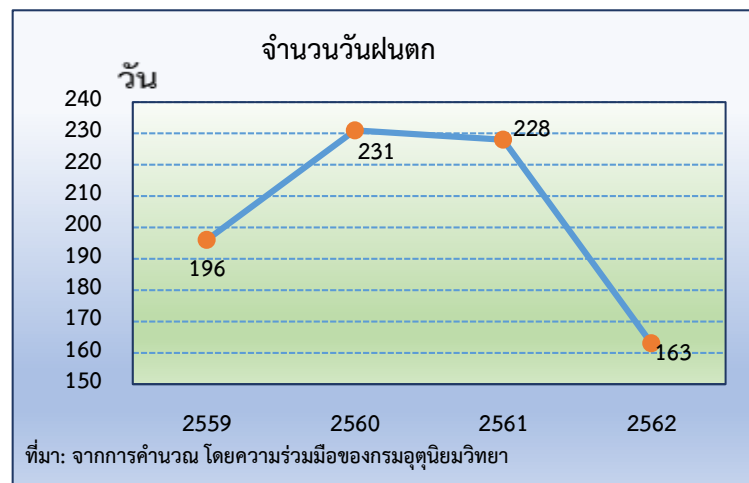
พื้นที่จังหวัด เลย (ไร่)	ร้อยละของ พื้นที่ป่าไม้	ประเภทพื้นที่ป่าไม้ (ไร่)				
		ป่าไม้ถาวร	ป่าสงวนแห่งชาติ	อุทยานแห่งชาติ	เขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่า	รวมพื้นที่ป่าไม้
7,140,382	55.16%	68,498-1-00	2,745,847-1-55	475,475-1-00	648,515-0-00	3,938,335-3-35

ที่มา: สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเลย

3.9 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตภาคเกษตร

3.9.1 สถานการณ์น้ำฝน

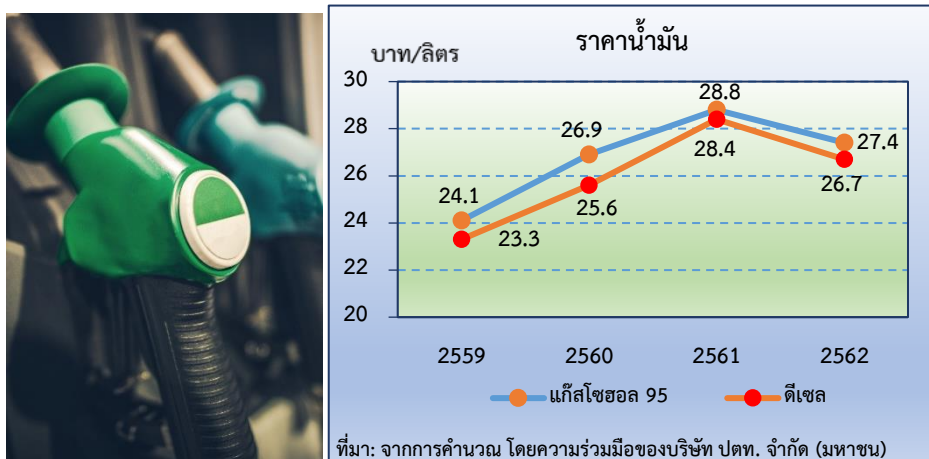
จำนวนวันฝนตกในจังหวัดเลย ปี 2562 เฉลี่ย 163 วัน ลดลงจากปี 2561 ซึ่งอยู่ที่ 228 วัน หรือลดลงร้อยละ 28.51 ในขณะที่ปริมาณน้ำฝนมีปริมาณ 815.75 มิลลิเมตร ลดลงจากปี 2561 ที่มีปริมาณ 1,168.64 มิลลิเมตร หรือลดลงร้อยละ 30.20 เนื่องจากภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง (Climate Change) ส่งผลให้อุณหภูมิเพิ่มสูงขึ้น ฝนทิ้งช่วงยาวนาน เกิดภาวะภัยแล้ง

ภาพที่ 3.4 จำนวนวันฝนตก ปี 2559 - 2562

3.9.2 ราคาน้ำมัน

ในปี 2562 ราคาน้ำมันแก๊สโซฮอล์ 95 ของจังหวัดเลย เฉลี่ยอยู่ที่ 27.4 บาทต่อลิตร ลดลงร้อยละ 4.9 จากปี 2561 ซึ่งอยู่ที่ 28.8 บาทต่อลิตร ขณะที่ราคาน้ำมันดีเซลเฉลี่ยอยู่ที่ 26.7 บาทต่อลิตร ลดลงร้อยละ 6.1 จากปี 2561 ซึ่งอยู่ที่ 28.4 บาทต่อลิตร เนื่องจากราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกปรับลดลง จากความผันผวนของราคาที่เกิดจากสงครามทางการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีน

ภาพที่ 3.5 ราคาน้ำมัน ปี 2559 - 2562

3.9.3 สถานการณ์ภัยธรรมชาติ แลโรคแมลง ศัตรูพืชระบาด

- 1) การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ส่งผลให้อุณหภูมิเพิ่มสูงขึ้น ฝนทิ้งช่วงยาวนาน เกิดภาวะภัยแล้ง
- 2) สถานการณ์การระบาดของหนอนกระทู้ข้าวโพดลายจุดในพื้นที่แหล่งผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

4.1 ผลการศึกษาวិเคราะห์ด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัด

ผลการศึกษาสินค้าเกษตรด้านพืชที่สำคัญของจังหวัดเลย จำนวน 6 สินค้า ได้แก่ ข้าวเหนียวนาปี ยางพารา มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรด และปาล์มน้ำมัน รายละเอียดดังนี้

4.1.1 ข้าวเหนียวนาปี

1) ระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกข้าว

จากข้อมูล Agri-Map online ของกรมพัฒนาที่ดิน พื้นที่ระดับความเหมาะสมในการปลูกข้าวของจังหวัดเลย รวม 2,752,945 ไร่ แบ่งเป็นชั้นความเหมาะสมได้ 4 ระดับ ดังนี้ 1) พื้นที่เหมาะสมมาก (S1) จำนวน 4,872 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.18 2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) จำนวน 353,842 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.85 3) พื้นที่ความเหมาะสมน้อย (S3) จำนวน 261,114 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.49 และ 4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน 2,133,117 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 77.48 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยในปี 2561 มีพื้นที่ปลูกข้าวในพื้นที่เหมาะสมมาก (S1) 3,145 ไร่ พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) 182,647 ไร่ พื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) 189,316 ไร่ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) 53,580 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.73, 42.61, 44.16 และ 12.50 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 ระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกข้าว

ชั้นความเหมาะสม	พื้นที่เหมาะสม		พื้นที่ปลูกจริง	
	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ร้อยละ	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ร้อยละ
เหมาะสมมาก (S1)	4,872.00	0.18	3,145.00	0.73
เหมาะสมปานกลาง (S2)	353,842.00	12.85	182,647.00	42.61
เหมาะสมน้อย (S3)	261,114.00	9.49	189,316.00	44.16
ไม่เหมาะสม (N)	2,133,117.00	77.48	53,580.00	12.50
รวม	2,752,945.00	100.00	428,688.00	100.00

ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์/ Agri Map online (2561)

2) การผลิตข้าวเหนียวนาปี

ในช่วง 3 ปี (ปี 2560 – 2562) เนื้อที่ปลูกข้าวเหนียวนาปีของจังหวัดเลย เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.74 และเนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวนาปีของจังหวัดเลย ลดลงร้อยละ 0.21 โดยเนื้อที่ปลูกเพิ่มขึ้นจาก 403,701 ไร่ ในปี 2560 เป็น 417,904 ไร่ ในปี 2562 ส่วนเนื้อที่เก็บเกี่ยว ลดลงจาก 393,915 ไร่ เป็น 392,285 ไร่ ในขณะที่ผลผลิตต่อไร่ลดลงจาก 394 กิโลกรัม เป็น 335 กิโลกรัม หรือลดลงร้อยละ 7.79 ส่งผลให้ผลผลิตรวมลดลงจาก 158,864 ตัน เป็น 131,426 ตัน หรือลดลงร้อยละ 7.88 เนื่องจากช่วงปี 2561 – 2562 สภาพอากาศร้อนจัดในช่วงการ

เจริญเติบโตของข้าว ประกอบกับฝนทิ้งช่วง โดยเฉพาะสภาพอากาศที่ร้อนและแห้งแล้ง ส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่ ลดลง (ตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2 เนื้อที่ปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ข้าวเหนียวนาปี ปี 2560 – 2562

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2560	403,701	393,915	154,864	394
2561	427,946	424,128	158,390	373
2562	417,904	392,285	131,426	335
GR. (%)	1.74	-0.21	-7.88	-7.79

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2562)

พันธุ์ข้าวเหนียวนาปีที่เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูก ได้แก่ ข้าวพันธุ์ กข.6 และพันธุ์พื้นเมือง โดยฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวนาปีจะเริ่มตั้งแต่ตุลาคม-ธันวาคม 2562 โดยผลผลิตออกสู่ตลาดมากที่สุดในเดือนพฤศจิกายน ประมาณร้อยละ 92.24 ของผลผลิตทั้งหมด (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 ช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวเหนียวนาปี ปีเพาะปลูก 2561/62 (ปี 2561)

เดือน	ต.ค.61	พ.ย.61	ธ.ค.61	รวม
ร้อยละ	1.40	95.68	2.92	100.00

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2561)

3) ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวเหนียวนาปี

ต้นทุนการผลิตข้าวเหนียวนาปี ปีเพาะปลูก 2562/63 ของจังหวัดเลย แยกตามความเหมาะสมของพื้นที่ดังนี้ (ตารางที่ 4.4)

พื้นที่เหมาะสม (S1, S2) ต้นทุนรวม 4,932.48 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยต้นทุนผันแปร 3,764.34 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 76.32 ของต้นทุนรวม และต้นทุนคงที่ 1168.14 บาทต่อไร่ หรือร้อยละ 23.68 สำหรับพื้นที่เหมาะสมเกษตรกรได้รับผลผลิตต่อไร่ 358 กิโลกรัม กรณีที่ราคาเกษตรกรขายได้ 13.89 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนไร่ละ 4,972.62 บาท หรือผลตอบแทนสุทธิไร่ละ 40.14 บาทต่อไร่

พื้นที่ไม่เหมาะสม (S3, N) ต้นทุนรวม 5,102.04 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยต้นทุนผันแปร 3,919.52 บาทต่อไร่ หรือร้อยละ 76.82 และต้นทุนคงที่ 1,182.52 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 23.80 ของต้นทุนรวม ส่วนผลผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมไร่ละ 319 กิโลกรัม ราคาที่เกษตรกรขายได้ 13.89 บาทต่อไร่ เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน 4,430.91 บาทต่อไร่ หรือผลตอบแทนสุทธิ -671 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 ต้นทุนการปลูกข้าวเหนียวนาปีตามศักยภาพของพื้นที่ ปีเพาะปลูก 2562/63

รายการ	ต้นทุนการผลิตข้าวนาปี (บาท/ไร่)	
	พื้นที่เหมาะสม(S1,S2)	พื้นที่ไม่เหมาะสม(S3,N)
ต้นทุนรวม	4,932.48	5,102.04
ต้นทุนผันแปร	3,764.34	3,919.52
ต้นทุนคงที่	1,168.14	1,182.52
ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	358	319
ราคาที่เกษตรกรขายได้ (บาท/กก.)	13.89	13.89
ผลตอบแทนต่อไร่	4,972.62	5,102.04
ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่	40.14	-671.13

ที่มา : จากการคำนวณ

4) การตลาดข้าวเหนียวนาปี

4.1) ราคาที่เกษตรกรขายได้

ราคาข้าวเหนียวนาปีเกษตรกรขายได้ ปี 2560 - 2562 (ความชื้น 15%) อยู่ในช่วง 10,612 – 13,899 บาทต่อตัน ราคาเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.18 (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 ราคาข้าวเหนียวนาปีที่เกษตรกรขายได้ (ความชื้น 15%) ปี 2560 -2562

ปี	ราคา (บาท/ตัน)
2560	11,237
2561	10,612
2562	13,889
GR. (%)	11.18

ที่มา : สำนักเศรษฐกิจการเกษตร (2562)

4.2) ผลผลิตและการใช้ประโยชน์ข้าวเหนียวนาปี

ผลผลิตและการใช้ประโยชน์ข้าวเหนียวนาปีของจังหวัดเลย ในปี 2562 โดยผลผลิตรวม 134,176 ตัน การใช้ประโยชน์ข้าวเปลือกของเกษตรกรประกอบด้วย ใช้ทำพันธุ์ 4,001 ตัน คิดเป็นร้อยละ 2.98 เพื่อการบริโภค 128,678 ตัน หรือร้อยละ 95.90 และเข้าโรงสีเพื่อแปรรูป 7,508 ตัน หรือร้อยละ 5.6 ของผลผลิตทั้งหมด ส่งออกไปขายจังหวัดอื่น 1,202 ตัน ทำให้ผลผลิตส่วนขาด 7,213 ตัน (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 ผลผลิต (Supply) และการใช้ประโยชน์ (Utilization) ข้าวเหนียวนาปี ปี 2562 ของจังหวัดเลย

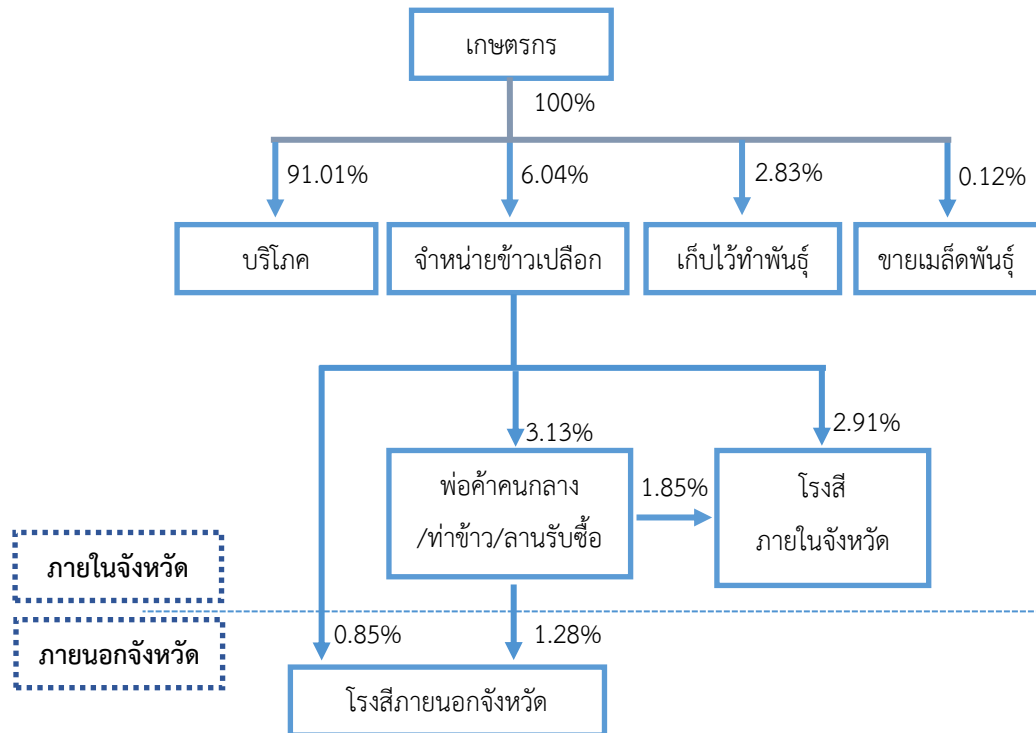
รายการ	จำนวนผลผลิต (ตันข้าวเปลือก)
1. ผลผลิต (Supply)	134,176
1.1 ผลผลิตของจังหวัด	134,176
1.2 นำเข้าของจังหวัดอื่น	-
2. ความต้องการใช้ (Demand)	141,389
2.1 บริโภคภายในครัวเรือน	128,678
2.2 เก็บไว้ใช้ทำเมล็ดพันธุ์	4,001
2.3 เข้าโรงสี ภายในจังหวัด	7,508
2.4 ส่งออกของจังหวัด	1,202
3. ผลผลิตส่วนเกิน/ขาด (1-2)	- 7,213

ที่มา : จากการคำนวณ

4.3) วิธีการตลาดข้าวเหนียวนาปี

วิถีตลาดข้าวเปลือกเหนียวนาปี จังหวัดเลย โดยเกษตรกรผู้ผลิตมีผลผลิตรวมทั้งหมด 135,158 ตันข้าวเปลือก เก็บไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือน ร้อยละ 91.01 เก็บไว้เพื่อเป็นเมล็ดพันธุ์สำหรับฤดูกาลผลิตต่อไป ร้อยละ 2.83 และขายเมล็ดพันธุ์ร้อยละ 0.12 จำหน่ายข้าวเปลือกร้อยละ 6.04 ซึ่งเกษตรกรจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลาง ทำข้าว ลานรับซื้อ และโรงสี (แผนภาพที่ 4.1)

แผนภาพที่ 4.1 วิธีการตลาดข้าวเปลือกเหนียวนาปี จังหวัดเลย

ที่มา : จากการสำรวจ

4.1.2 ยางพารา

1) ระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกยางพารา

จากข้อมูล Agri-Map online ของกรมพัฒนาที่ดิน พื้นที่ระดับความเหมาะสมในการปลูกยางพาราของจังหวัดเลย รวม 2,752,948 ไร่ แบ่งเป็นชั้นความเหมาะสมได้ 4 ระดับ ดังนี้ 1) พื้นที่เหมาะสมมาก (S1) จำนวน 3,096 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.11 2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) จำนวน 1,147,804 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 41.69 3) พื้นที่ความเหมาะสมน้อย (S3) จำนวน 870,686 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 31.63 และ 4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน 731,362 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 26.57 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยในปี 2561 มีพื้นที่ปลูกยางพาราในพื้นที่เหมาะสมมาก (S1) 298 ไร่ พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) 292,584 ไร่ พื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) 168,673 ไร่ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) 68,954 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.06, 55.15, 31.79 และ 13.00 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7 พื้นที่ปลูกยางพาราตามระดับความเหมาะสมของดิน จังหวัดเลย

ชั้นความเหมาะสม	พื้นที่เหมาะสม		พื้นที่ปลูกจริง	
	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ร้อยละ	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ร้อยละ
เหมาะสมมาก (S1)	3,096.00	0.11	298.00	0.06
เหมาะสมปานกลาง (S2)	1,147,804.00	41.69	292,584.00	55.15
เหมาะสมน้อย (S3)	870,686.00	31.63	168,673.00	31.79
ไม่เหมาะสม (N)	731,362.00	26.57	68,954.00	13.00
รวม	2,752,948.00	100.00	530,509.00	100.00

ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์/ Agri Map online (2561)

2) การผลิตยางพารา

ในช่วง 3 ปี (ปี 2560– 2562) เนื้อที่ยืนต้นและเนื้อที่กรีดยางพาราของจังหวัดเลยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.05 และ 9.29 โดยเนื้อที่ปลูกเพิ่มขึ้นจาก 715,956 ไร่ ในปี 2560 เป็น 716,603 ไร่ ในปี 2562 ส่วนเนื้อที่กรีดยางพารา เพิ่มขึ้นจาก 568,048 ไร่ เป็น 678,460 ไร่ ผลผลิตต่อไร่เพิ่มจาก 230 กิโลกรัม เป็น 237 กิโลกรัม หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.51 ส่งผลให้ผลผลิตโดยรวมเพิ่มขึ้นจาก 130,925 ตัน เป็น 160,795 ตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.82 เนื่องจากช่วงปี 2561 – 2562 พื้นที่เปิดกรีดยางพาราเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ผลผลิตยางพาราเพิ่มขึ้น (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่กรีดยาง และผลผลิตยางพาราปี 2560 – 2562 ของจังหวัดเลย

ปี	เนื้อที่ยืนต้น (ไร่)	เนื้อที่กรีดยาง (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2560	715,956	568,048	130,925	230
2561	716,865	636,168	150,136	236
2562	716,603	678,460	160,795	237
GR. (%)	0.05	9.29	10.82	1.51

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2562)

ผลผลิตน้ำยางออกสู่ตลาดมากที่สุด เริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคมถึงเดือนธันวาคม เนื่องจากสภาพอากาศเย็น ทำให้มีปริมาณน้ำยางมาก สำหรับช่วงที่เกษตรกรหยุดกรีดยางเริ่มประมาณเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน ซึ่งเข้าสู่ช่วงที่มีสภาพอากาศร้อนและแล้ง เมื่อเข้าสู่ฤดูฝนในเดือนพฤษภาคมจึงจะเปิดกรีดยางอีกครั้ง (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 ปฏิทินผลผลิตน้ำยางพารา ปี 2560

รายการ	ร้อยละผลผลิตเป็นรายเดือน												รวม ร้อยละ/ต้น
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
ร้อยละ	7.37	0.76	0.06	0.08	4.11	7.99	9.23	10.11	12.64	15.40	16.84	15.43	100.00

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

3) ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตยางพารา

พื้นที่เหมาะสม (S1, S2)

ต้นทุนรวมต่อไร่ 9,083.50 บาท ประกอบด้วยต้นทุนผันแปร 7,362.32 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 81.05 และต้นทุนคงที่ 1,721.18 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 18.95 ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับต่อไร่ 8,792.70 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ -290.80 บาท ซึ่งหมายความว่าเกษตรกรขาดทุนไร่ละ 290.80 บาท (ตารางที่ 4.10)

พื้นที่ไม่เหมาะสม (S3, N)

ต้นทุนรวมต่อไร่ 11,087.70 บาท ประกอบด้วยต้นทุนผันแปร 8,738.75 บาท คิดเป็นร้อยละ 78.81 และต้นทุนคงที่ 2,348.95 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.19 ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับต่อไร่ 8,162 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ -2,925.70 บาท ซึ่งหมายความว่าเกษตรกรขาดทุนไร่ละ 2,925.70 บาท (ตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10 ต้นทุนการปลูกยางพาราตามศักยภาพของพื้นที่ ปีเพาะปลูก 2562

รายการ	ต้นทุนการผลิตยางพารา (บาท/ไร่)	
	พื้นที่เหมาะสม(S1,S2)	พื้นที่ไม่เหมาะสม(S3,N)
ต้นทุนรวม	9,083.50	11,087.70
ต้นทุนผันแปร	7,362.32	8,738.75
ต้นทุนคงที่	1,721.18	2,348.95
ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	474	440
ราคาที่เกษตรกรขายได้ (บาท/กก.)	18.55	18.55
ผลตอบแทนต่อไร่	8,792.70	8,162.00
ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่	-214.51	-2,849.41

ที่มา : จากการคำนวณ

4) การตลาดยางพารา

4.1) ราคาที่เกษตรกรขายได้

ราคายางพาราก่อนถ้วยที่เกษตรกรขายได้ลดลงจาก 24.83 บาท ในปี 2560 เป็น 18.55 บาท ในปี 2562 ราคาตกลงร้อยละ 13.57 (ตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.11 ราคายางก่อนถ้วยที่เกษตรกรขายได้ จังหวัดเลย

ปี	ราคา (บาท/กก.)
2560	24.83
2561	16.42
2562	18.55
GR. (%)	-13.57

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2562)

4.2) ผลผลิตและการใช้ประโยชน์ยางพารา

ผลผลิตยางพาราก่อนถ้วย (Supply) ทั้งหมด 199,639 ตัน เป็นผลผลิตภายในจังหวัด 160,795 ตัน และผลผลิตมาจากจังหวัดใกล้เคียง 38,898 ตัน รวบรวมนำเข้าสู่โรงงานแปรรูปภายในจังหวัด 118,922 ตัน และถูกส่งขายโรงงานแปรรูปภายนอกจังหวัด 80,771 ตัน (ตารางที่ 4.12)

ตารางที่ 4.12 ผลผลิต (Supply) และการใช้ประโยชน์ (Utilization) ยางพารา ปี 2562 จังหวัดเลย

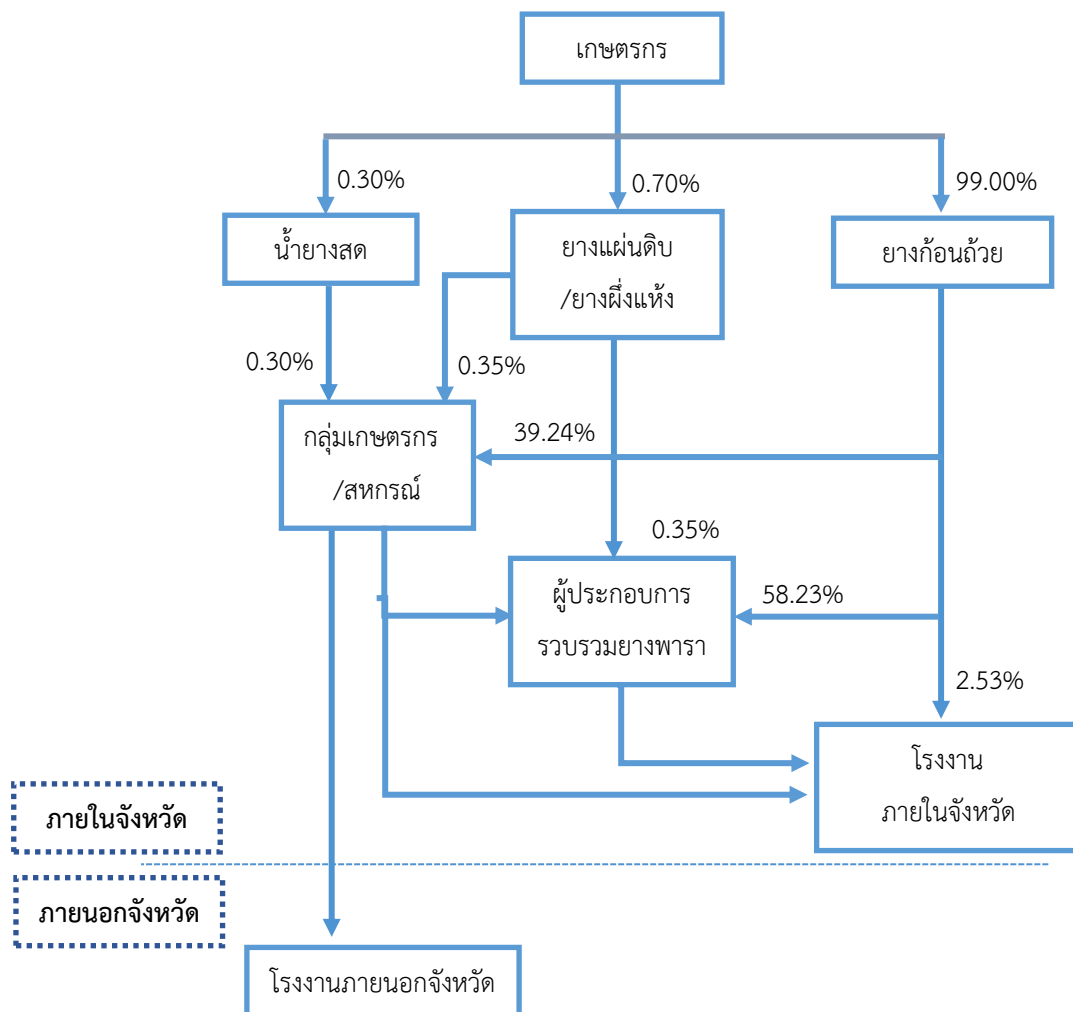
รายการ	ผลผลิต (ตัน)
1. ผลผลิต (Supply)	199,693
1.1 ผลผลิตของจังหวัด	160,795
1.2 นำเข้าของจังหวัดอื่น	38,898
2. ความต้องการใช้ (Demand)	199,693
2.1 เข้าโรงงานแปรรูป ภายในจังหวัด	118,922
2.2 เข้าโรงงานแปรรูป ภายนอกจังหวัด	80,771
3. ผลผลิตส่วนเกิน/ขาด (1-2)	-

ที่มา : จากการสำรวจ

4.3) วิธีการตลาดยางพารา

ผลผลิตยางพาราทั้งหมดของจังหวัดเลย ประกอบด้วยผลผลิตยางพาราของพื้นที่ในจังหวัดประมาณร้อยละ 80.52 และจากเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราจังหวัดใกล้เคียง ร้อยละ 19.48 ผู้รับซื้อประกอบด้วย ผู้ประกอบการ/ผู้รวบรวมรายใหญ่ 11 ราย รับซื้อโดยลักษณะวิธีการประมูล มีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร และบริษัทรับซื้อแปรรูป 3 บริษัท ได้แก่ บริษัท ศรีตรังแอโกรอินดรัสตี้ จำกัด บริษัทเจริญโภคภัณฑ์ การเกษตร จำกัด และบริษัทเซรีโครับเบอร์ (ประเทศไทย) จำกัด ช่องทางการขายผลิตของเกษตรกร มี 3 ทางด้วยกัน คือ 1) เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 99% ขายยางก้อนถ้วยให้กับผู้ประกอบการ/ผู้รวบรวมกลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์ และโรงงานแปรรูปภายในจังหวัด 2) เกษตรกรผลิตยางแผ่นดิบ ร้อยละ 0.70 ขายให้กับผู้ประกอบการหรือผู้รวบรวม กลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์ ส่งขายให้กับโรงงานแปรรูปภายในจังหวัด 3) เกษตรกรร้อยละ 0.30 ผลิตน้ำยางสดขายให้กับกลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์ ส่งขายโรงงานแปรรูปที่จังหวัดเลย (แผนภาพที่ 4.2)

แผนภาพที่ 4.2 วิธีการตลาดยางพารา จังหวัดเลย

ที่มา : จากการสำรวจ

4.1.3 มันสำปะหลังโรงงาน

1) ระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังโรงงาน

จากข้อมูล Agri-Map online ของกรมพัฒนาที่ดิน พื้นที่ระดับความเหมาะสมในการปลูกมันสำปะหลังโรงงานของจังหวัดเลย รวม 2,752,808 ไร่ แบ่งเป็นชั้นความเหมาะสมได้ 4 ระดับ ดังนี้ 1) พื้นที่เหมาะสมมาก (S1) จำนวน 508,834 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 18.49 2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) จำนวน 742,286 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 26.96 3) พื้นที่ความเหมาะสมน้อย (S3) จำนวน 598,911 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 21.76 และ 4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน 902,777 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.79 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยในปี 2561 มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังโรงงานในพื้นที่เหมาะสมมาก (S1) 51,917 ไร่ พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) 57,511 ไร่ พื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) 69,792 ไร่ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) 17,370 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 26.41, 29.25, 35.50 และ 8.84 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13 ระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังโรงงาน จังหวัดเลย

ชั้นความเหมาะสม	พื้นที่เหมาะสม		พื้นที่ปลูกจริง	
	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ร้อยละ	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ร้อยละ
เหมาะสมมาก (S1)	508,834.00	18.49	51,917.00	26.41
เหมาะสมปานกลาง (S2)	742,286.00	26.96	57,511.00	29.25
เหมาะสมน้อย (S3)	598,911.00	21.76	69,792.00	35.50
ไม่เหมาะสม (N)	902,777.00	32.79	17,370.00	8.84
รวม	2,752,808.00	100.00	196,590.00	100.00

ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์/ Agri Map online (2561)

2) ผลผลิตมันสำปะหลังโรงงาน

การผลิตมันสำปะหลังในโรงงานปี 2560 – 2562 เนื้อที่ปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.14 4.06 และ 3.77 ตามลำดับ โดยผลผลิตเพิ่มขึ้นจาก 1.04 ล้านตัน ในปี 2560 เป็น 1.12 ล้านตัน ในปี 2562 ส่วนผลผลิตต่อไร่ลดลง ร้อยละ 0.28 โดยลดลงจาก 3,449 กิโลกรัมต่อไร่ ในปี 2560 เป็น 3,430 กิโลกรัมต่อไร่ (ตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.14 ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ของมันสำปะหลังจังหวัดเลย ปี 2560 – 2562

ปี	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2560	306,952	302,789	1,044,323	3,449
2561	329,929	325,647	1,115,774	3,426
2562	332,874	327,868	1,124,470	3,430
GR. (%)	4.14	4.06	3.77	-0.28

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2562)

สำหรับพันธุ์ที่เหมาะสมและเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปลูกในพื้นที่ได้แก่ พันธุ์ระยอง 5 ระยอง 60 ระยอง 72 เกษตรศาสตร์ 50 ห้วยบง 80 และพันธุ์เกล็ดมังกรจัมโบ้ โดยพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังของจังหวัดเลย

การเก็บเกี่ยวผลผลิตมันสำปะหลังโรงงาน ปี 2561/62 จะเริ่มเดือนตุลาคม 2561 จนถึงเดือนกันยายน 2562 โดยผลผลิตออกสู่ตลาดมากที่สุดอยู่ในช่วงเดือนธันวาคม 2561 ถึงเดือนเมษายน 2562 (ตารางที่ 4.15)

ตารางที่ 4.15 ร้อยละผลผลิตจากการเก็บเกี่ยวรายเดือนมันสำปะหลังโรงงาน จังหวัดเลย ปี 2562

รายการ	ร้อยละผลผลิตเป็นรายเดือน												รวม ร้อยละ/ตัน
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
	61	61	61	62	62	62	62	62	62	62	62	62	
ร้อยละ	0.64	1.98	12.82	20.88	27.37	18.65	15.74	1.71	-	0.08	0.08	0.05	100.00

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2562)

3) ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตมันสำปะหลังโรงงาน

ต้นทุนการผลิตมันสำปะหลังโรงงาน จังหวัดเลย ปี 2561/62 แยกตามพื้นที่ความเหมาะสมของดิน ดังนี้ (ตารางที่ 4.16)

พื้นที่เหมาะสม (S1, S2)

ต้นทุนการผลิตต่อไร่ 4,781.07 บาท ประกอบด้วยต้นทุนผันแปร 3,822.52 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 79.95 และต้นทุนคงที่ 958.55 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 20.05 ผลตอบแทนต่อไร่ 6,208.30 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 1,427.23 บาท

พื้นที่ไม่เหมาะสม (S3, N)

ต้นทุนการผลิตต่อไร่ 5348.27 บาท ประกอบด้วยต้นทุนผันแปร 4304.42 บาท คิดเป็นร้อยละ 80.48 และต้นทุนคงที่ 1043.85 บาท คิดเป็นร้อยละ 19.52 ผลตอบแทนต่อไร่ 5750.37 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 402.10 บาท

ตารางที่ 4.16 ต้นทุนการผลิตมันสำปะหลังโรงงานตามศักยภาพของพื้นที่ จังหวัดเลย ปีเพาะปลูก 2561/62

รายการ	ต้นทุนการผลิตมันสำปะหลังโรงงาน (บาท/ไร่)	
	พื้นที่เหมาะสม(S1,S2)	พื้นที่ไม่เหมาะสม(S3,N)
ต้นทุนรวม	4,781.07	4,304.42
ต้นทุนผันแปร	3,822.52	2,423.07
ต้นทุนคงที่	958.55	1,043.85
ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	3,430	3,177
ราคาที่เกษตรกรขายได้ (บาท/กก.)	1.81	1.81
ผลตอบแทนต่อไร่	6,208.30	5,750.37
ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่	1,427.23	402.10

ที่มา : จากการคำนวณ

4) การตลาดมันสำปะหลังโรงงาน

4.1) ราคาที่เกษตรกรขายได้

ในช่วง 3 ปี (ปี 2560 – 2562) ราคามันสำปะหลังสดที่เกษตรกรขายได้เคลื่อนไหวในทิศทางเพิ่มขึ้น โดยในปี 2561 ราคาเพิ่มขึ้นร้อยละ 85 เมื่อเทียบกับปี 2560 และปรับตัวลดลงอีกครั้งในปี 2562 ซึ่งลดลงร้อยละ 21 จากปี 2561 อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบกับปี 2560 พบว่าราคายังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในช่วงปี 2560 – 2562 ราคายังคงขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ 20.82 เนื่องจากความต้องการใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ภายในประเทศทดแทนข้าวโพดที่มีราคาสูง (ตารางที่ 4.17)

ตารางที่ 4.17 ราคามันสำปะหลังโรงงานที่เกษตรกรขายได้ จังหวัดเลย ปี 2560-2562

ปี	ราคา (บาท/กก.)
2560	1.24
2561	2.30
2562	1.81
GR. (%)	20.82

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2562)

4.2) ผลผลิตและการใช้ประโยชน์มันสำปะหลังโรงงาน

ผลผลิตและความต้องการใช้มันสำปะหลังโรงงาน มีดังนี้ ผลผลิตของจังหวัดเลย มีทั้งหมด 1,124,470 ตัน นำเข้ามาจากจังหวัดใกล้เคียง 49,065 ตัน โดยใช้ในอุตสาหกรรมแปรรูปแป้งมันภายในจังหวัด 405,416 ตัน และผู้ประกอบการส่งออกหัวมันสดไปยังจังหวัดอื่น 873,272 ทำให้ผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด 105,153 ตัน (ตารางที่ 4.18)

ตารางที่ 4.18 ผลผลิตและความต้องการใช้มันสำปะหลังโรงงาน จังหวัดเลย ปี 2562

รายการ	ผลผลิต (ตัน)
1. ผลผลิต (Supply)	1,173,535
1.1 ผลผลิตของจังหวัด	1,124,470
1.2 นำเข้าของจังหวัดอื่น	49,065
2. ความต้องการใช้ (Demand)	1,278,688
2.1 เข้าโรงงานแปรรูป ภายในจังหวัด	405,416
2.2 ส่งออกหัวมันสดไปจังหวัดอื่น	873,272
3. ผลผลิตส่วนเกิน/ขาด (1-2)	- 105,153

ที่มา : จากการคำนวณ

4.3) วิธีการตลาดมันสำปะหลังโรงงาน

จังหวัดเลยมีแหล่งรับซื้อผลผลิตมันสำปะหลังโรงงาน ได้แก่ โรงแป้งมัน 1 แห่ง คือ โรงแป้ง บริษัท จ.เจริญมาเกิดตั้ง จำกัด รับซื้อหัวมันสด ตั้งอยู่ที่อำเภอเชียงคาน และมีลานมันจำนวน 42 แห่ง รับซื้อทั้งหัวมันสดและมันแห้ง ปัญหาด้านการตลาดที่พบ คือ ผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการของโรงงานแป้งมัน

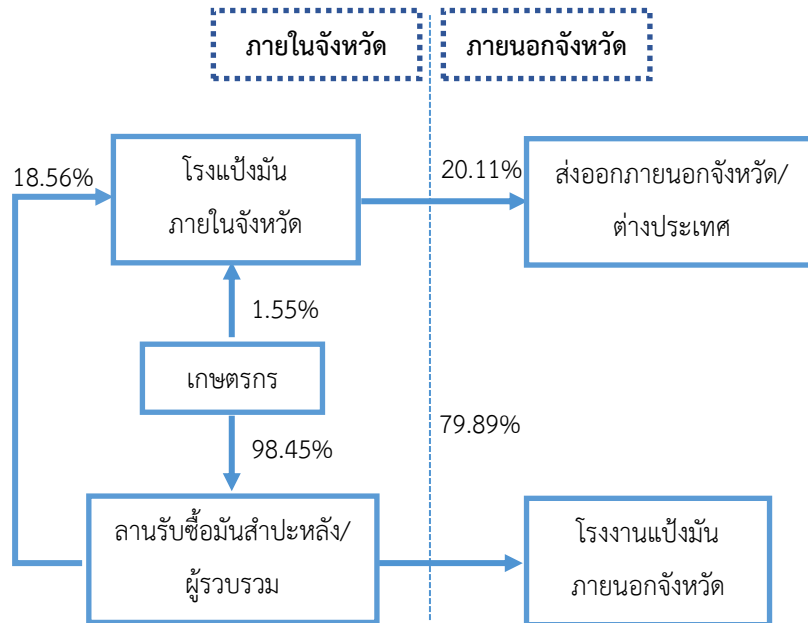
วิถีตลาดหัวมันสำปะหลังโรงงานของจังหวัดเลย โดยในระบบการส่งผ่านผลผลิต มีผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย

เกษตรกร เป็นผู้ผลิตมันสำปะหลัง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย โดยผลผลิตทั้งหมดจะจำหน่ายสู่ตลาดผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่สะดวกต่อการขนส่งและตั้งอยู่ใกล้แหล่งผลิตมากที่สุด โดยผลผลิตส่วนใหญ่ร้อยละ 98.45 เกษตรกรขายหัวมันสดให้กับลานรับซื้อ/ผู้รวบรวม และอีกร้อยละ 1.55 ขายให้กับโรงงานแป้งมัน

ลานมันฯ เป็นแหล่งรับซื้อหัวมันสดจากเกษตรกรแล้วส่งจำหน่ายให้กับโรงงานแป้งมันภายในจังหวัด ร้อยละ 18.56 และส่งขายให้กับโรงงานแป้งมันภายนอกจังหวัด ร้อยละ 78.89 โรงงานแป้งมันรับซื้อหัวมันสดจากเกษตรกรและจากลานรับซื้อ แล้วนำไปแปรรูปเป็นแป้งมัน เพื่อจำหน่ายให้กับ

ผู้ประกอบการต่าง ๆ เพื่อเป็นส่วนประกอบในผลิตภัณฑ์อาหารและยาและยาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดกรุงเทพฯ และส่งออกยังต่างประเทศ (แผนภาพที่ 4.3)

แผนภาพที่ 4.3 วิธีการตลาดมันสำปะหลังโรงงาน จังหวัดเลย

ที่มา : จากการสำรวจ

4.1.4 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1) พื้นที่ความเหมาะสมตามแผนที่เกษตร (Agri Map)

จากข้อมูล Agri-Map online ของกรมพัฒนาที่ดิน พื้นที่ระดับความเหมาะสมในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของจังหวัดเลย รวม 2,713,794 ไร่ แบ่งเป็นชั้นความเหมาะสมได้ 4 ระดับ ดังนี้ 1) พื้นที่เหมาะสมมาก (S1) จำนวน 3,052 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.11 2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) จำนวน 1,298,363 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 47.84 3) พื้นที่ความเหมาะสมน้อย (S3) จำนวน 549,175 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 20.24 และ 4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน 863,204 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 31.81 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยในปี 2561 มีพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่เหมาะสมมาก (S1) 221 ไร่ พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) 105,032 ไร่ พื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) 64,809 ไร่ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) 79,704 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.09, 42.05, 25.95 และ 31.91 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.19)

ตารางที่ 4.19 ระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดเลย

ชั้นความเหมาะสม	พื้นที่เหมาะสม		พื้นที่ปลูกจริง	
	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ร้อยละ	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ร้อยละ
เหมาะสมมาก (S1)	3,052.00	0.11	221.00	0.09
เหมาะสมปานกลาง (S2)	1,298,363.00	47.84	105,032.00	42.05
เหมาะสมน้อย (S3)	549,175.00	20.24	64,809.00	25.95
ไม่เหมาะสม (N)	863,204.00	31.81	79,704.00	31.91
รวม	2,713,794.00	100.00	249,766.00	100.00

ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์/ Agri Map online (2561)

2) การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

การเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในช่วง 3 ปี (ปี 2560 – 2562) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเนื้อที่ปลูกเพิ่มขึ้นจาก 467,044 ไร่ เป็น 477,530 ไร่ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.12 เนื้อที่เก็บเกี่ยวเพิ่มขึ้นจาก 465,134 ไร่ เป็น 469,086 ไร่ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.42 ส่วนผลผลิตลดลงจาก 320,465 ตัน เป็น 310,190 ตัน ลดลงร้อยละ 1.62 และผลผลิตต่อไร่ต่อเนื้อที่ลดลงจาก 689 กิโลกรัม เป็น 661 กิโลกรัม ลดลงร้อยละ 2.05 (ตารางที่ 4.20)

ตารางที่ 4.20 เนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดเลย ปี 2560 – 2562

ปี	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2560	467,044	465,134	320,465	689
2561	490,015	488,693	335,982	688
2562	477,530	469,086	310,190	661
GR. (%)	1.12	0.42	-1.62	-2.05

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

สำหรับการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตั้งแต่เดือนกันยายนถึงเดือนธันวาคม ซึ่งเป็นช่วงของการเก็บเกี่ยวข้าวโพดรุ่นที่ 1 ซึ่งเป็นช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดมากที่สุด (ตารางที่ 4.21)

ตารางที่ 4.21 ร้อยละผลผลิตจากการเก็บเกี่ยวรายเดือนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดเลย ปี 2562

รายการ	ร้อยละผลผลิตเป็นรายเดือน												รวม ร้อยละ/ ตัน
	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	
	61	61	61	61	61	61	61	62	62	62	62	62	
ร้อยละ	0.64	1.98	12.82	20.88	27.37	18.65	15.74	1.71	-	0.08	0.08	0.05	100.00

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

3) ดันทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รุ่น 1 ปี 2562/63 ของจังหวัดเลย แยกตามความเหมาะสมของพื้นที่ดังนี้ (ตารางที่ 4.22)

พื้นที่เหมาะสม (S1, S2) ต้นทุนรวม 4,257.07 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยต้นทุนผันแปร 3,468.73 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 81.48 ของต้นทุนรวม และต้นทุนคงที่ 788.34 บาทต่อไร่ หรือร้อยละ 18.52 เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนต่อไร่ 5,286.60 บาท และเมื่อหักต้นทุนการผลิตแล้ว จะมีผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 1,029.53 บาท

พื้นที่ไม่เหมาะสม (S3, N) มีต้นทุนรวม 4,683.63 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยต้นทุนผันแปร 3,871.93 บาทต่อไร่ หรือร้อยละ 82.67 และต้นทุนคงที่ 811.70 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 17.33 ของต้นทุนรวม จะได้รับผลตอบแทนต่อไร่ 4,902.12 บาท เมื่อหักต้นทุนการผลิตแล้ว จะมีผลตอบแทนสุทธิต่อไร่เพียง 218.49 บาท

ต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รุ่น 2 ปี 2562/63 ของจังหวัดเลย แยกตามความเหมาะสมของพื้นที่ดังนี้ (ตารางที่ 4.23)

พื้นที่เหมาะสม (S1, S2) ต้นทุนรวม 4,700.36 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยต้นทุนผันแปร 3,928.91 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 83.57 ของต้นทุนรวม และต้นทุนคงที่ 771.45 บาทต่อไร่ หรือร้อยละ 16.41 เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนต่อไร่ 6,864.57 บาท และเมื่อหักต้นทุนการผลิตแล้วจะมีผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 2,164.21 บาท

พื้นที่ไม่เหมาะสม (S3, N) มีต้นทุนรวม 6,008.10 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยต้นทุนผันแปร 4,666.07 บาทต่อไร่ หรือร้อยละ 77.66 และต้นทุนคงที่ 1,342.03 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.34 ของต้นทุนรวม จะได้รับผลตอบแทนต่อไร่ 6,095.61 บาท เมื่อหักต้นทุนการผลิตแล้วจะมีผลตอบแทนสุทธิต่อไร่เพียง 87.51 บาท

ตารางที่ 4.22 ต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รุ่น 1 จังหวัดเลย ปีเพาะปลูก 2562/63

รายการ	ต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รุ่น 1 (บาท/ไร่)	
	พื้นที่เหมาะสม(S1,S2)	พื้นที่ไม่เหมาะสม(S3,N)
ต้นทุนรวม	4,257.07	4,683.63
ต้นทุนผันแปร	3,468.73	3,871.93
ต้นทุนคงที่	788.34	811.70
ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	660	612
ราคาที่เกษตรกรขายได้ (บาท/กก.)	8.01	8.01
ผลตอบแทนต่อไร่	5,286.60	4,902.12
ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่	1,029.53	218.49

ที่มา : จากการคำนวณ

ตารางที่ 4.23 ต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รุ่น 2 จังหวัดเลย ปีเพาะปลูก 2562/63

รายการ	ต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รุ่น 2 (บาท/ไร่)	
	พื้นที่เหมาะสม(S1,S2)	พื้นที่ไม่เหมาะสม(S3,N)
ต้นทุนรวม	4,700.36	6,008.10
ต้นทุนผันแปร	3,928.91	4,666.07
ต้นทุนคงที่	771.45	1,342.03
ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	857	761
ราคาที่เกษตรกรขายได้ (บาท/กก.)	8.01	8.01
ผลตอบแทนต่อไร่	6,864.57	6,008.10
ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่	2,164.21	87.51

ที่มา : จากการคำนวณ

4) การตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

4.1) ราคาที่เกษตรกรขายได้

ราคาที่เกษตรกรขายได้เพิ่มร้อยละ 20.35 โดยในปี 2560 ราคา กิโลกรัมละ 5.53 บาท เพิ่มขึ้นเป็น 8.01 บาทต่อกิโลกรัม ในปี 2562 จากความต้องการใช้ของโรงงานอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ในขณะที่ภาครัฐได้มีนโยบายเพื่อบริหารจัดการและรักษาเสถียรภาพราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยออกระเบียบกระทรวงพาณิชย์กำหนดให้ผู้ขออนุญาตนำเข้าข้าวสาลี ต้องรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ภายในประเทศ 3 ส่วน ต่อการนำเข้าข้าวสาลี 1 ส่วน รวมทั้งใช้มาตรการขอความร่วมมือจากโรงงานอาหารสัตว์ให้รับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ความชื้น 14.5% ในราคาไม่ต่ำกว่ากิโลกรัมละ 8 บาท ณ พื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล ส่วนต่างจังหวัดให้ปรับลดตามระยะทางค่าขนส่ง (ตารางที่ 4.24)

ตารางที่ 4.24 ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดเลย ปี 2560-2562 (ความขึ้น 14.5%)

ปี	ราคา (บาท/กก.)
2560	5.53
2561	7.27
2562	8.01
GR. (%)	20.35

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2562)

4.2) ผลผลิตและความต้องการใช้ประโยชน์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (Supply) จำนวน 341,209 ตัน เป็นผลิตในจังหวัด 310,190 ตัน นำเข้ามาจากจังหวัดอื่น จำนวน 31,019 ตัน ความต้องการของลานรับซื้อภายในจังหวัด 107,774 ตัน และส่งเข้าโรงงานแปรรูปภายนอกจังหวัด 233,435 ตัน (ตารางที่ 4.25)

ตารางที่ 4.25 ผลผลิตและความต้องการใช้ประโยชน์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดเลย ปี 2562

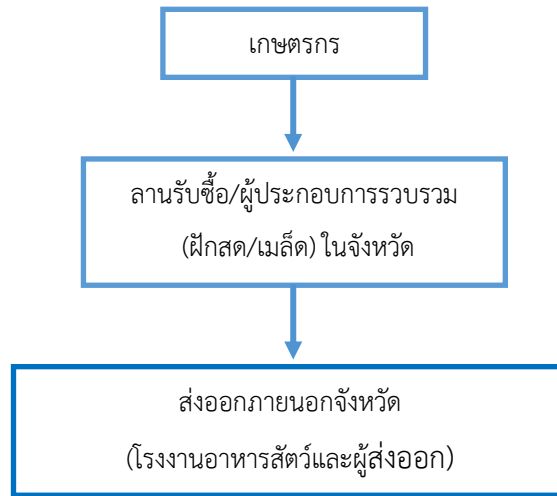
รายการ	จำนวนผลผลิต (ตัน)
1. ผลผลิต (Supply)	341,209
1.1 ผลผลิตของจังหวัด (ตัน)	310,190
1.2 นำเข้าของจังหวัดอื่น	31,019
2. ความต้องการใช้ (Demand)	341,209
2.1 ลานรับซื้อ ภายในจังหวัด	107,774
2.2 เข้าโรงงานแปรรูป ภายนอกจังหวัด	233,435
3. ผลผลิตส่วนเกิน/ขาด (1-2) (ตัน)	-

ที่มา : จากการสำรวจ

4.3) วิธีการตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

จังหวัดเลยมีจุดรวบรวมผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งฝักสดและเมล็ดแห้งจากเกษตรกร จำนวน 11 แห่ง และมีลานรับซื้อ/ผู้ประกอบการ จำนวน 33 แห่ง ผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรโดยส่วนใหญ่จะถูกรวบรวมโดยพ่อค้าคนกลางหรือผู้รวบรวมรายใหญ่ภายในจังหวัด เพื่อจำหน่ายต่อให้กับโรงงานอาหารสัตว์และผู้ส่งออก (แผนภาพที่ 4.4)

แผนภาพที่ 4.4 วิธีการตลาดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ที่มา : จากการสำรวจ

4.1.5 สับปะรด

1) ระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูก

จากข้อมูล Agri-Map online ของกรมพัฒนาที่ดิน พื้นที่ระดับความเหมาะสมในการปลูก สับปะรดของจังหวัดเลย รวม 2,752,946 ไร่ แบ่งเป็นชั้นความเหมาะสมได้ 4 ระดับ ดังนี้ 1) พื้นที่เหมาะสม มาก (S1) จำนวน 548,811 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 19.94 2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) จำนวน 1,118,340 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.62 3) พื้นที่ความเหมาะสมน้อย (S3) จำนวน 187,269 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.80 และ 4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน 898,526 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.64 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยในปี 2561 มีพื้นที่ ปลูกสับปะรดในพื้นที่เหมาะสมมาก (S1) 82 ไร่ พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) 742 ไร่ พื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) 320 ไร่ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) 487 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.03, 45.49, 19.62 และ 29.86 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.26)

ตารางที่ 4.26 ระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกสับปะรด จังหวัดเลย

ชั้นความเหมาะสม	พื้นที่เหมาะสม		พื้นที่ปลูกจริง	
	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ร้อยละ	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ร้อยละ
เหมาะสมมาก (S1)	548,811.00	19.94	82.00	5.03
เหมาะสมปานกลาง (S2)	1,118,340.00	40.62	742.00	45.49
เหมาะสมน้อย (S3)	187,269.00	6.80	320.00	19.62
ไม่เหมาะสม (N)	898,526.00	32.64	487.00	29.86
รวม	2,752,946.00	100.00	1,631.00	100.00

ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์/ Agri Map online (2561)

2) การผลิตสับปะรด

ปี 2560 – 2562 เนื้อที่ปลูกสับปะรด ลดลงร้อยละ 1.87 โดยลดลงจาก 17,157 ไร่ในปี 2560 เป็น 16,520 ไร่ในปี 2562 เนื้อที่เก็บเกี่ยว ลดลงร้อยละ 2.44 ผลผลิตลดลงร้อยละ 9.31 และผลผลิตต่อไร่ก็ลดลงร้อยละ 7.04 โดยลดลงจาก 4,024 กิโลกรัมต่อไร่ เป็น 3,477 กิโลกรัมต่อไร่ (ตารางที่ 4.27)

ตารางที่ 4.27 เนื้อที่เพาะปลูกและผลผลิตสับปะรด จังหวัดเลย ปี 2560 – 2562

ปี	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2560	17,157	16,991	68,364	4,024
2561	22,182	21,589	88,046	4,078
2562	16,520	16,171	56,232	3,477
GR. (%)	-1.87	-2.44	-9.31	-7.04

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2562)

พันธุ์สับปะรดที่ปลูกในจังหวัดเลยส่วนใหญ่ คือ พันธุ์ปัตตาเวีย ปลูก 1 ครั้งสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ 3 ปี แล้วจึงรื้อเพื่อปลูกใหม่ สับปะรดให้ผลผลิตตลอดทั้งปี แต่ช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดมากคือเดือนเมษายนถึงเดือนสิงหาคม (ตารางที่ 29)

ตารางที่ 4.28 ร้อยละผลผลิตจากการเก็บเกี่ยวรายเดือนสับปะรด จังหวัดเลย ปี 2561

รายการ	ร้อยละผลผลิตเป็นรายเดือน												รวม ร้อยละ/ ตัน
	ม.ค. 61	ก.พ. 61	มี.ค. 61	เม.ย. 61	พ.ค. 61	มิ.ย. 61	ก.ค. 61	ส.ค. 61	ก.ย. 61	ต.ค. 61	พ.ย. 61	ธ.ค. 61	
ร้อยละ	0.68	0.35	7.74	10.53	29.70	32.36	12.44	6.53	1.57	0.90	0.66	0.54	100.00

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2561)

1.3) ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตสับปะรด

ต้นทุนการผลิตสับปะรดปี 2562 ของจังหวัดเลย แยกตามความเหมาะสมของพื้นที่ดังนี้ (ตารางที่ 4.29)

พื้นที่เหมาะสม (S1, S2) ต้นทุนรวม 12,510.03 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยต้นทุนผันแปร 11,419.70 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 91.28 ของต้นทุนรวม และต้นทุนคงที่ 1,090.33 บาทต่อไร่ หรือร้อยละ 8.72 เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนต่อไร่ 16,465.92 บาท และเมื่อหักต้นทุนการผลิตแล้ว จะมีผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 3,955.89 บาท

พื้นที่ไม่เหมาะสม (S3, N) มีต้นทุนรวม 15,220.25 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยต้นทุนผันแปร 14062.83 บาทต่อไร่ หรือร้อยละ 92.40 และต้นทุนคงที่ 1,157.42 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.60 ของต้นทุนรวม จะได้รับผลตอบแทนต่อไร่ 8642.70 บาท เมื่อหักต้นทุนการผลิตแล้ว จะมีผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ - 6,577.55 บาท (ตารางที่ 4.29)

ตารางที่ 4.29 ต้นทุนการผลิตสับปะรด จังหวัดเลย ปี 2562

รายการ	ต้นทุนการผลิตสับปะรด (บาท/ไร่)	
	พื้นที่เหมาะสม(S1,S2)	พื้นที่ไม่เหมาะสม(S3,N)
ต้นทุนรวม	12,510.03	15,220.25
ต้นทุนผันแปร	11,419.70	14,062.83
ต้นทุนคงที่	1,090.33	1,157.42
ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	2,502.42	1,313.48
ราคาที่เกษตรกรขายได้ (บาท/กก.)	6.58	6.58
ผลตอบแทนต่อไร่	16,465.92	8,642.70
ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่	3,955.89	-6,577.55

ที่มา : จากการคำนวณ

4) การตลาดสับปะรด

4.1) ราคาที่เกษตรกรขายได้

ราคาสับปะรดช่วง 3 ปี ตั้งแต่ปี 2560 -2562 เกษตรกรขายสับปะรดได้มีแนวโน้มราคาเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.16 (ตารางที่ 4.30)

ตารางที่ 4.30 ราคาสับปะรด จังหวัดเลย ปี 2560-2562

ปี	ราคา (บาท/กก.)
2560	5.73
2561	3.71
2562	6.58
GR. (%)	7.16

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2562)

4.2) ผลผลิตและการใช้ประโยชน์สับปะรด

ผลผลิตสับปะรด (Supply) ทั้งหมด 56,232 ตัน บริโภคภายในจังหวัด 2,648 ตัน ส่งไปจำหน่ายต่างจังหวัด 21,433 ตัน ส่งเข้าโรงงานแปรรูปภายนอกจังหวัด 32,151 ตัน (ตารางที่ 4.31)

ตารางที่ 4.31 ผลผลิตและความต้องการใช้ประโยชน์สับปะรด จังหวัดเลย ปี 2562

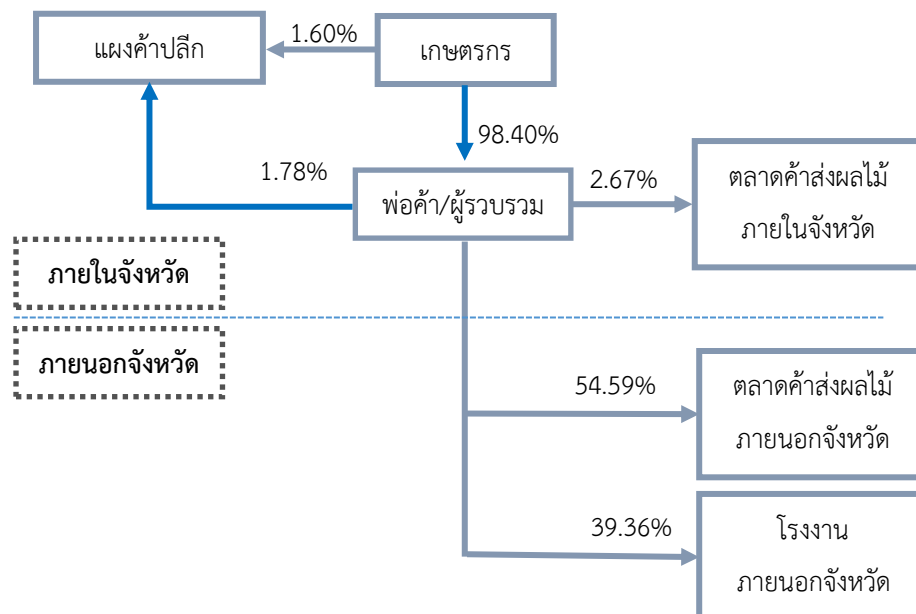
รายการ	จำนวนผลผลิต (ตัน)
1. ผลผลิต (Supply)	56,232
1.1 ผลผลิตของจังหวัด (ตัน)	56,232
1.2 นำเข้าของจังหวัดอื่น	-
2. ความต้องการใช้ (Demand)	56,232
2.1 บริโภคภายในจังหวัด	2,648
2.2 บริโภคภายนอกจังหวัด	21,433
2.3 เข้าโรงงานแปรรูป ภายนอกจังหวัด	32,151
3. ผลผลิตส่วนเกิน/ขาด (1-2) (ตัน)	-

ที่มา : จากการสำรวจ

4.3) วิธีการตลาดสับปะรด

ช่องทางการขายผลผลิตของเกษตรกร คือ ขายผลสดให้กับพ่อค้าหรือผู้รวบรวมภายในจังหวัด และขายให้กับแผงค้าปลีกส่วนพ่อค้าหรือผู้รวบรวมก็จะขายส่งไปยังตลาดค้าส่งผลไม้ภายในจังหวัดและต่างจังหวัด และส่งขายให้โรงงานแปรรูปที่จังหวัดชลบุรี (แผนภาพที่ 4.5)

แผนภาพที่ 4.5 วิธีการตลาดสับปะรด จังหวัดเลย

ที่มา : จากการสำรวจ (2563)

4.1.6 ปาล์มน้ำมัน

1) ระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูก

จากข้อมูล Agri-Map online ของกรมพัฒนาที่ดิน พื้นที่ระดับความเหมาะสมในการปลูก ปาล์มน้ำมันของจังหวัดเลย รวม 2,752,947 ไร่ แบ่งเป็นชั้นความเหมาะสมได้ 1 ระดับ ดังนี้ 1) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน 2,752,947 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 100.00 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยในปี 2560 มีพื้นที่ปลูก ปาล์มน้ำมันในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) 16,503 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 100.00 (ตารางที่ 4.32)

ตารางที่ 4.32 ระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน จังหวัดเลย

ชั้นความเหมาะสม	พื้นที่เหมาะสม		พื้นที่ปลูกจริง	
	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ร้อยละ	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ร้อยละ
ไม่เหมาะสม (N)	2,752,947.00	100.00	16,503.00	100.00
รวม	2,752,947.00	100.00	16,503.00	100.00

ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์/ Agri Map online (2560)

2) เนื้อที่ให้ผลและผลผลิตปาล์มน้ำมัน

ปี 2560 – 2562 เนื้อที่ให้ผลเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.69 โดยเพิ่มขึ้นจาก 14,993 ไร่ ในปี 2560 เป็น 18,703 ไร่ ในปี 2562 ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 16.41 เพิ่มจาก 25,574 ตัน เป็น 34,657 ตัน และ ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นจาก 1,706 กิโลกรัม เป็น 1,853 กิโลกรัม หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.22 (ตารางที่ 4.33)

ตารางที่ 4.33 เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ปาล์มน้ำมันจังหวัดเลย

ปี	เนื้อที่ให้ผล (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2560	14,993	25,574	1,706
2561	16,541	31,827	1,924
2562	18,703	34,657	1,853
GR. (%)	11.69	16.41	4.22

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2562)

สำหรับการเก็บเกี่ยวผลผลิตปาล์มน้ำมันจะให้ผลผลิตตลอดทั้งปี แต่ช่วงที่มีผลผลิตออกมาก คือ ช่วงเดือนกรกฎาคม-พฤศจิกายน (ตารางที่ 4.34)

ตารางที่ 4.34 ร้อยละผลผลิตจากการเก็บเกี่ยวรายเดือน ปาล์มน้ำมัน จังหวัดเลย ปี 2561

รายการ	ร้อยละผลผลิตเป็นรายเดือน											รวม ร้อยละ/ ตัน	
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.		ธ.ค.
ร้อยละ	7.50	7.01	6.26	6.14	7.03	7.81	9.09	11.36	10.02	9.67	9.34	8.77	100.00

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2561)

3) ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตปาล์มน้ำมัน

ต้นทุนรวมต่อไร่ 3,212.06 บาท ประกอบด้วยต้นทุนผันแปร 1,786.20 บาท คิดเป็นร้อยละ 55.61 และต้นทุนคงที่ 1,425.86 บาท คิดเป็นร้อยละ 44.39 (ตารางที่ 4.35)

ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับต่อไร่ 2,611.44 บาท เมื่อหักค่าใช้จ่ายในการลงทุนเกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ -600.62 บาท เกษตร ซึ่งถือว่าเกษตรกรขาดทุน

เนื่องจากพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันของจังหวัดเลยทั้งหมดอยู่ในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม และประกอบกับราคาปาล์มน้ำมันลดลง ทำให้เกษตรกรไม่สนใจดูแลรักษาส่งผลให้ผลิตต่ำ

ตารางที่ 4.35 ต้นทุนการผลิตปาล์มน้ำมัน ปี 2562 จังหวัดเลย

รายการ	พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) (บาท/ไร่)
ต้นทุนรวมต่อไร่	3,459.80
ต้นทุนผันแปร	1,807.25
ต้นทุนคงที่	1,652.55
ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	1,171.05
ราคาที่เกษตรกรขายได้ (บาท/กิโลกรัม)	2.23
ผลตอบแทนต่อไร่	2,611.44
ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่	-848.36

ที่มา : จากการสำรวจ

4) การตลาดปาล์มน้ำมัน

4.1) ราคา

ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา (ปี 2560 - 2562) ราคาปาล์มที่เกษตรกรขายได้มีแนวโน้มลดลง โดยลดลงจากกิโลกรัมละ 3.89 บาทในปี 2560 เหลือราคากิโลกรัมละ 2.23 บาทในปี 2562 หรือลดลงร้อยละ 24.29 เนื่องจากปริมาณผลผลิตมากกว่าความต้องการใช้ ส่งผลให้ราคาปรับตัวลดลง ซึ่งราคาปาล์ม

น้ำมันของไทยจะขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิต การใช้ และสต็อกภายในประเทศ รวมทั้งสถานการณ์ราคาน้ำมันปาล์มดิบในตลาดโลก (ตารางที่ 4.36)

อย่างไรก็ตาม คุณภาพผลผลิตปาล์มของเกษตรกร นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อราคาที่เกษตรกรได้รับด้วยเช่นกัน โดยพื้นที่ปลูกปาล์มของจังหวัดเลยเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (N) ทำให้คุณภาพผลผลิตหรือเปอร์เซ็นต์น้ำมันต่ำ ไม่เป็นไปตามความต้องการของโรงงาน

ตารางที่ 4.36 ราคาปาล์มน้ำมันทั้งทะเลทราย (น้ำหนัก 11-15 กก.) ปี 2562 ของจังหวัดเลย

ปี	ราคา (บาท/กก.)
2560	3.89
2561	2.23
2562	2.23
GR. (%)	-24.29

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

4.2) ผลผลิตและความต้องการใช้ประโยชน์ปาล์มน้ำมัน

ผลผลิตรวมในจังหวัด (Supply) รวมทั้งสิ้น 36,390 ตัน โดยเป็นผลผลิตที่ปลูกในพื้นที่ของจังหวัด 34,657 ตัน และรับซื้อจากจังหวัดอื่น ๆ รวม 1,733 ตัน และนำส่งเข้าโรงงานแปรรูปปาล์มน้ำมันจังหวัดจังหวัดสกลนคร รวม 36,390 ตัน เนื่องจากจังหวัดเลยไม่มีโรงงานแปรรูปปาล์มน้ำมัน (ตารางที่ 4.37)

ตารางที่ 4.37 ผลผลิตและการใช้ปาล์มน้ำมันปี 2562 ของจังหวัดเลย

รายการ	จำนวนผลผลิต (ตัน)
1. ผลผลิต (Supply)	36,390.00
1.1 ผลผลิตของจังหวัด (ตัน)	34,657.00
1.2 นำเข้าของจังหวัดอื่น	1,733.00
2. ความต้องการใช้ (Demand)	36,390.00
2.1 เข้าโรงงานแปรรูป ภายนอกจังหวัด	36,390.00
3. ผลผลิตส่วนเกิน/ขาด (1-2) (ตัน)	-

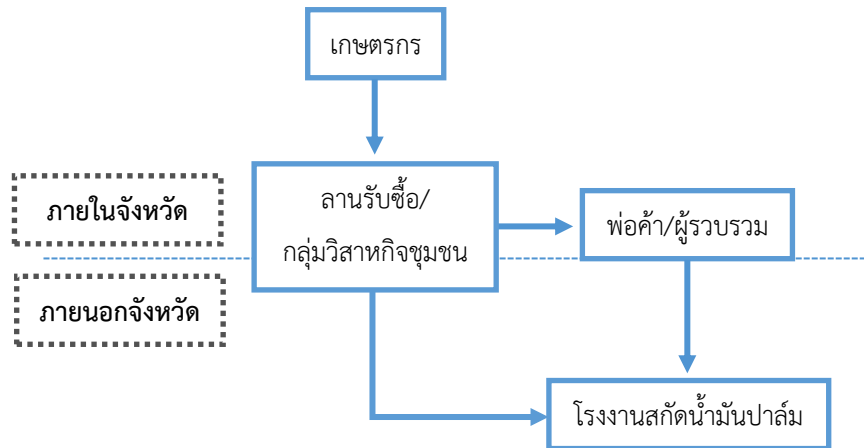
ที่มา : จากการคำนวณ

4.3) วิธีการตลาดปาล์มน้ำมัน

จังหวัดเลยมีแหล่งรับซื้อผลผลิตปาล์มน้ำมันจากเกษตรกร ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปาล์มน้ำมัน จำนวน 2 แห่ง ผู้ประกอบการรับซื้อผลปาล์ม (ลานเท) จำนวน 9 แห่ง และลานรับซื้อท้องถิ่น

เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันขายผลผลิตโดยตรงให้ลานรับซื้อและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แล้วมีพ่อค้าคนกลางหรือผู้รวบรวม เพื่อนำไปส่งโรงงานแปรรูปสกัดน้ำมันปาล์มที่จังหวัดสกลนคร เนื่องจากจังหวัดเลยไม่มีโรงงานแปรรูปปาล์มน้ำมัน (แผนภาพที่ 4.6)

แผนภาพที่ 4.6 วิธีการตลาดปาล์มน้ำมัน จังหวัดเลย

4.2 ผลการวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจสินค้าทางเลือกของจังหวัด

ผลการวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจสินค้าทางเลือกของจังหวัด รวม 2 สินค้า ประกอบด้วย อโวคาโด และ โกลี โดยผลการวิเคราะห์มีดังนี้

4.2.1 อโวคาโด

อโวคาโด (Avocado) เป็นอีกหนึ่งพืชเศรษฐกิจทางเลือกใหม่ที่น่าสนใจของจังหวัดเลย สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร ซึ่งปัจจุบันมีกระแสดemand ของตลาดเพิ่มมากขึ้นจากกลุ่มผู้รักสุขภาพและความงาม เนื่องจากอโวคาโด เป็นผลไม้เพื่อสุขภาพที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง นอกจากนี้ยังสามารถเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ที่มีสภาพดินอุดมสมบูรณ์ เนื้อดินลึก และน้ำไม่ท่วมขัง

สำหรับผลผลิตอโวคาโดของจังหวัดเลย มีอายุอยู่ในช่วง 4 – 5 ปี โดยจะเริ่มให้ผลผลิตในปีแรกแต่ยังไม่มาก ทั้งนี้เกษตรกรควรเลือกสายพันธุ์ตามความต้องการของตลาดและเป็นพันธุ์แท้ ควรปลูกในที่ดอน น้ำไม่ท่วมขัง และต้องใส่ปุ๋ยอินทรีย์ได้โคนต้นทุกปี รวมถึงต้องเก็บเกี่ยวเฉพาะผลที่แก่จัดเท่านั้น จึงจะได้ผลผลิตที่มีรสชาติดี หวานมัน ไม่ฝาด เนื้อนุ่มแน่น ไม่เละ ไม่มีเสี้ยน มีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาด

จังหวัดเลย มีการสนับสนุนเกษตรกรในการปลูกอโวคาโด ภายใต้โครงการสร้างป่าสร้างรายได้ ตามแนวพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และโครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกพืชในพื้นที่ไม่เหมาะสมเป็นไม้ผล ทำให้จำนวนเกษตรกรและพื้นที่เพาะปลูกอโวคาโดของจังหวัดเลยมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

1) การผลิตอโวคาโด

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่เพาะปลูก 413.5 ไร่ ให้ผลผลิตแล้ว 67 ไร่ ซึ่งจังหวัดเลยมีพื้นที่ปลูกมากที่สุด จำนวน 367.5 ไร่ โดยมีปลูกมากที่สุดที่อำเภอด่านซ้าย จำนวน 252.5 ไร่ รองลงมาปลูกที่อำเภอภูเรือ จำนวน 64 ไร่ ซึ่งไม่ให้ผลผลิตทั้ง 2 อำเภอ ส่วนที่อำเภอนาแห้ว จำนวน 51 ไร่ ให้ผลผลิตแล้ว 27 ไร่ (ตารางที่ 4.38)

เกษตรกรนิยมปลูกพันธุ์ปีเตอร์สัน เนื่องจากเป็นพันธุ์ที่มีผลใหญ่ เมื่อผลโตเต็มที่ประมาณ 2-3 ผล/1 กก. และพันธุ์แฮส ซึ่งเป็นพันธุ์ที่ผู้บริโภคนิยมรับประทาน (เริ่มให้ผลผลิตในปีที่ 4 และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ระยะยาว) ราคาต้นพันธุ์เพาะเมล็ดแบบละพันธุ์อยู่ที่ 50 – 80 บาทต่อต้น หากเป็นต้นพันธุ์เสียบยอด ราคา 120-150 บาทต่อต้น นิยมปลูกช่วงเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน ระยะเวลาเก็บเกี่ยวช่วงเดือนกันยายน - ธันวาคม ให้ผลผลิตเฉลี่ย 290 กิโลกรัมต่อไร่

ตารางที่ 4.38 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่ให้ผล จังหวัดเลย ปี 2563

อำเภอ	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่ให้ผล (ไร่)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	413.5	67
ชัยภูมิ	5	-
นครราชสีมา	40	40
เลย	367.	27
ด่านซ้าย	252.5	-
นาแห้ว	51	27
ภูเรือ	64	-
สกลนคร	1	-

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร (2563)

2) ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตอโวคาโด

ต้นทุนการผลิตอโวคาโด รวม 6,339.44 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยต้นทุนผันแปร 5175.90 บาท คิดเป็นร้อยละ 81.65 ส่วนต้นทุนคงที่ 1,163.54 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.35 ของต้นทุนรวม เป็น (ตารางที่ 4.39)

สำหรับผลตอบแทนต่อไร่ที่เกษตรกร เมื่อพิจารณาจากผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 290.08 กิโลกรัม และราคาเกรดละที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยต่อกิโลกรัม 50 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ 14,504 บาท และผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยต่อไร่ 8,164.56 บาท

ตารางที่ 4.39 ต้นทุนการผลิตโอคาโต จังหวัดเลย ปี 2562

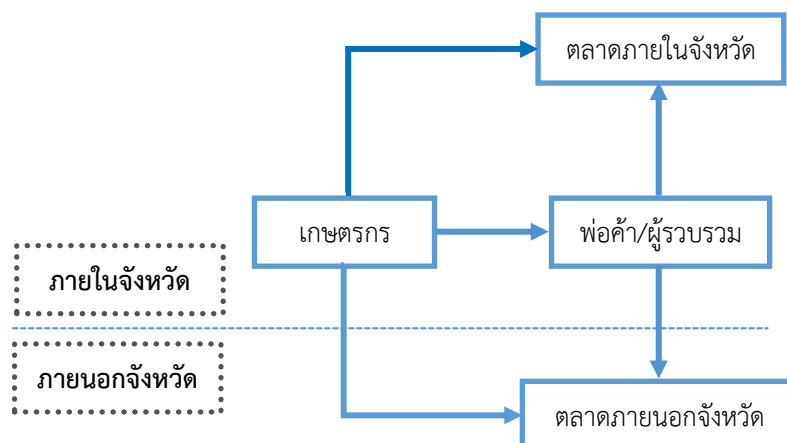
รายการ	ต้นทุน (บาท/ไร่)
ต้นทุนรวมต่อไร่	6,339.44
ต้นทุนผันแปร	5,175.90
ต้นทุนคงที่	1,163.54
ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	290.08
ราคาที่เกษตรกรขายได้ (บาท/กิโลกรัม)	50
ผลตอบแทนต่อไร่	14,504
ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่	8,164.56

ที่มา : จากการสำรวจ

3) วิธีการตลาดโอคาโต

เกษตรกรขายผลผลิตให้กับพ่อค้าคนกลางทั้งในและนอกจังหวัดเลยมารับซื้อเพื่อส่งขายต่อไปยังจังหวัดอื่น ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก เพชรบูรณ์ อุบลราชธานี ชลบุรี และกรุงเทพฯ นอกจากนี้ ยังมีพ่อค้าบางรายนำมาวางจำหน่ายที่ร้านบริเวณริมทางถนนเลย – ภูเรือ มีราคาขายปลีกเฉลี่ยอยู่ที่ 60 – 100 บาทต่อกิโลกรัม (แผนภาพที่ 4.7)

แผนภาพที่ 4.7 วิธีการตลาดโอคาโต จังหวัดเลย

ที่มา : จากการสำรวจ

4.2.2. โกโก้

โกโก้ เป็นพืชเขตร้อน เจริญเติบโตได้ดีในที่มีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 25-28 องศาเซลเซียส ต้องการน้ำสม่ำเสมอ พื้นที่ที่เหมาะสมควรมีฝนตกสม่ำเสมอตลอดทั้งปี หรือควรมีแหล่งน้ำเพียงพอ ดินที่เหมาะสมควรมีหน้าดินลึกไม่น้อยกว่า 1.5 เมตร pH ประมาณ 6.5 โกโก้ชอบดินระบายน้ำดี แต่ก็สามารถทนน้ำท่วมได้ถึง 5 เดือน โกโก้เป็นพืชที่ต้องการร่มเงาพอสมควร โดยเฉพาะต้นที่ยังเล็กอยู่ ประเทศไทยสามารถปลูกและผลิตโกโก้ได้ดี เกือบทุกภาคของประเทศ

1) การผลิตโกโก้

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่เพาะปลูก 596 ไร่ ให้ผลผลิตแล้ว 39.75 ไร่ จังหวัดเลยมีพื้นที่ปลูกจำนวน 201 ไร่ พื้นที่ให้ผล จำนวน 39.75 ไร่ โดยมีปลูกที่ อำเภอด่านซ้าย อำเภอภูเรือ และอำเภอปากชม (ตารางที่ 4.40 และ 4.41)

โกโก้เป็นไม้ผลที่เจริญเติบโตเร็วสามารถให้ผลผลิตได้ตั้งแต่อายุ 3 ปี เมื่อต้นยังมีอายุมากก็ยิ่งให้ผลผลิตสูง เป็นพืชที่ออกลูกทั้งปี แต่เนื่องจากต้นโกโก้ให้ผลผลิตต่อเนื่องทั้งปี จึงต้องใส่ปุ๋ยเป็นระยะหรืออย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง พันธุ์ที่ปลูกมี 2 สายพันธุ์คือ พันธุ์ลูกผสม ชุมพร 1 และพันธุ์ลูกผสม I.M.1

ตารางที่ 4.40 พื้นที่ปลูก พื้นที่ให้ผล โกโก้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2563

จังหวัด	พื้นที่ปลูก(ไร่)	พื้นที่ให้ผล(ไร่)
เลย	201	39.75
หนองคาย	88	-
หนองบัวลำภู	12	-
อุดรธานี	159	-
นครพนม	18	-
บึงกาฬ	15	-
ขอนแก่น	39	-
ชัยภูมิ	22	-
นครราชสีมา	20	-
บุรีรัมย์	3	-
ร้อยเอ็ด	7	-
สุรินทร์	12	-
รวม	596	39.75

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร

ตารางที่ 4.41 พื้นที่ปลูก พื้นที่ให้ผล โกโก้ จังหวัดเลย ปี 2563

อำเภอ	พื้นที่ปลูก(ไร่)	พื้นที่ให้ผล(ไร่)
ด่านซ้าย	10	1
ภูเรือ	119.5	18.25
ปากชม	71.5	20.5
รวม	201	39.75

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร

2) ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตโกโก้

ต้นทุนการผลิตโกโก้ รวม 6,338.90 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยต้นทุนผันแปร 4,809.20 บาท คิดเป็นร้อยละ 75.87 ส่วนต้นทุนคงที่ 1,520.70 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.13 ของต้นทุนรวม (ตารางที่ 4.42)

สำหรับผลตอบแทนต่อไร่ที่เกษตรกร เมื่อพิจารณาจากผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 780 กิโลกรัม และราคาเกรดคละที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยต่อกิโลกรัม 10 บาท เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ 7,800 บาท และผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยต่อไร่ 1,461.10 บาท เนื่องจากปลูกโกโก้จังหวัดเลยเพียงปลูกโกโก้ประมาณ 1-3 ปี ทำให้ผลผลิตออกน้อย ซึ่งเมื่อโกโก้เมื่อโตเต็มที่เมื่อมีอายุ 4 ปี จะให้ผลผลิตเยอะ

ตารางที่ 4.42 ต้นทุนการผลิตโกโก้ จังหวัดเลย ปี 2562

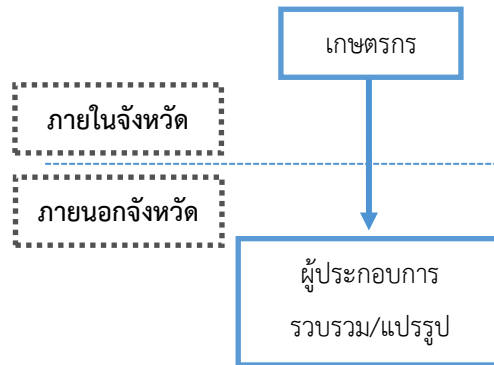
รายการ	ต้นทุน (บาท/ไร่)
ต้นทุนรวมต่อไร่	6,338.90
ต้นทุนผันแปร	4,809.20
ต้นทุนคงที่	1,520.70
ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	780
ราคาที่เกษตรกรขายได้ (บาท/กิโลกรัม)	10
ผลตอบแทนต่อไร่	7,800
ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่	1,461.10

ที่มา : จากการสำรวจ

3) วิธีการตลาดโกโก้

การผลิตโกโก้จังหวัดเลยเป็นลักษณะการตกลงทำสัญญากับบริษัทที่มารับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร ได้แก่ บริษัทโกโก้ไทย 2017 จำกัด และบริษัทเอเชียโกโก้ (ไทยแลนด์) จำกัด บริษัทได้ทำสัญญาข้อตกลง MOU กับกลุ่มเกษตรกรจะรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรเป็นระยะเวลา 15 ปี โดยเกษตรกรจะต้องซื้อต้นพันธุ์จากบริษัท และต้องขายผลผลิตให้กับบริษัท ในราคาประกันขั้นต่ำกิโลกรัมละ 5 - 8 บาท (แผนภาพที่ 4.8)

แผนภาพที่ 4.8 วิธีการตลาดโกโก้

ที่มา : จากการสำรวจ

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การวิเคราะห์เศรษฐกิจสินค้าเกษตรจังหวัดเลยปี 2562 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัด 6 สินค้า ได้แก่ ข้าวเหนียวนาปี ยางพารา มันสำปะหลังโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรด และปาล์มน้ำมัน และสินค้าหรือกิจกรรมทางเลือก ได้แก่ โอโวกาโต้ และโกโก้ ในการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของพื้นที่เพื่อจัดทำแนวทาง และมาตรการจูงใจในการผลิตสินค้าเกษตรตามความเหมาะสมของพื้นที่ ผลการศึกษาสรุปดังนี้

1) ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิต

พื้นที่เหมาะสม (S1, S2) ดังนี้

ข้าวเหนียวนาปี ต้นทุนการผลิต 4,932.48 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 40.14 บาทต่อไร่ ยางพารา ต้นทุนการผลิต 9,083.50 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ -214.51 บาทต่อไร่ มันสำปะหลังโรงงาน ต้นทุนการผลิต 4,781.07 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 1,427.23 บาทต่อไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น 1 ต้นทุนการผลิต 4,257.07 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 1,029.53 บาทต่อไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น 2 ต้นทุนการผลิต 4,700.36 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 2,164.21 บาทต่อไร่ สับปะรด ต้นทุนการผลิต 12,510.03 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 3,955.89 บาทต่อไร่

พื้นที่ไม่เหมาะสม (S3, N) ดังนี้

ข้าวเหนียวนาปี ต้นทุนการผลิต 5,102.04 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ -671.13 บาทต่อไร่ ยางพารา ต้นทุนการผลิต 11,087.70 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ -2,821.79 บาทต่อไร่ มันสำปะหลังโรงงาน ต้นทุนการผลิต 4,304.42 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 402.10 บาทต่อไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น 1 ต้นทุนการผลิต 4,683.63 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 218.49 บาทต่อไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น 2 ต้นทุนการผลิต 6,008.10 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 87.51 บาทต่อไร่ สับปะรด ต้นทุนการผลิต 15,220.25 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 6,577.55 บาทต่อไร่ ปาล์มน้ำมัน ต้นทุนการผลิต 3,459.80 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ -848.36 บาทต่อไร่

2) ผลผลิต(Supply) และความต้องการใช้ (Demand)

ข้าวเหนียวนาปี มีผลผลิต 134,176 ตัน และความต้องการใช้ 141,389 ตัน ผลผลิตไม่เพียงพอกับความ ต้องการ 7,213 ตัน ยางพารา มีผลผลิต 199,693 ตัน ผลผลิตมีเพียงพอกับความ ต้องการใช้ของจังหวัด มันสำปะหลังโรงงานมีผลผลิต 1,173,535 ตัน และความต้องการใช้ 1,278,688 ตัน ผลผลิตไม่เพียงพอกับความ ต้องการ 105,153 ตัน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีผลผลิต 341,209 ตัน ผลผลิตมีเพียงพอกับความ ต้องการ ใช้ของจังหวัด ปาล์มน้ำมัน มีผลผลิต 36,390 ตัน ผลผลิตมีเพียงพอกับความ ต้องการใช้

3) ต้นทุนและผลตอบแทนสินค้าพืชทางเลือก

อโวคาโด ต้นทุนการผลิต 6339.44 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 8164.56 บาทต่อไร่ โกโก้ 6,338.90 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนสุทธิ 1,461.10 บาทต่อไร่

5.2 ข้อเสนอแนะ

1) การปลูกพืชในพื้นที่เหมาะสม (S1, S2)

สินค้าที่ควรส่งเสริมการผลิตในพื้นที่เหมาะสม ได้แก่ ข้าวเหนียวนาปี ยางพารา มันสำปะหลัง โรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และสับปะรด ส่วนยางพาราไม่ควรสนับสนุนเนื่องจากการผลิตยางพาราทำให้เกษตรกรขาดทุน เนื่องจากราคายางพารามีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ แนวทางในการส่งเสริมมีดังนี้

ด้านการผลิต

1) สนับสนุนแนวทางเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยต่อยอดองค์ความรู้จากศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรม (Agritech and Innovation Center: AIC) ของจังหวัด เพื่อนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำการเกษตร ได้แก่ การนำเทคโนโลยี การปลูกและดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยวที่สามารถลดการใช้แรงงานในขณะเกิดสภาวะการขาดแคลนแรงงาน

2) สนับสนุนเครื่องจักรกลการเกษตรให้ครอบคลุมพื้นที่เกษตร แทนการเช่าหรือจ้างจากบริษัทเอกชน เช่น เครื่องเกี่ยวนาข้าว เครื่องปลูกและเก็บเกี่ยวมันสำปะหลัง เป็นต้น

3) พัฒนาระบบชลประทานและการบริหารจัดการน้ำ รวมทั้งการจัดตั้งธนาคารน้ำควมคู่กับการทำเกษตรแปลงใหญ่ในพื้นที่เหมาะสม (S1, S2)

ด้านการตลาด

1) สนับสนุนภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิต เพื่อช่วยกำหนดการผลิตให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ

2) สร้างแรงจูงใจให้วิสาหกิจชุมชนพัฒนาตนเองก้าวไปสู่การค้าเชิงพาณิชย์ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีโอกาสนำเสนอเพิ่มระดับการพัฒนาตนเองและขยายฐานรายได้

3) พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยให้ลูกหลานเกษตรกรได้เรียนรู้การขายออนไลน์ หรือการใช้เครื่องมือสื่อสารในการทำการตลาด

4) ผลักดันระบบเกษตรพันธสัญญาระหว่างโรงงานกับเกษตรกร

2) การปลูกพืชในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3, N)

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ไม่เหมาะสมจึงพิจารณาเป็น 2 กรณี ดังนี้

กรณีปรับเปลี่ยนจากพืชเดิมเป็นการปลูกพืชทดแทน/กิจกรรมการทางเลือกทดแทน จากการปลูกข้าวเหนียวนาปี ยางพารา มันสำปะหลัง โรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรด และปาล์มน้ำมัน เป็นการปลูก อโวคาโดและโกโก้ ซึ่งให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า

กรณีไม่ปรับเปลี่ยนเป็นพืชทดแทน

จากการศึกษา พบว่าข้าวเหนียวนาปี ในพื้นที่ไม่เหมาะสมเกษตรกรผลิตแล้วขาดทุน ส่วนมันสำปะหลังโรงงานให้ผลตอบแทนน้อยมาก แต่พืชทั้ง 2 ชนิดนี้ตลาดยังคงมีความต้องการผลผลิตไม่เพียงพอับความต้องการใช้ ฉะนั้นถ้าสามารถปรับปรุงบำรุงดินเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิตได้ ก็ควรส่งเสริมให้เกษตรกรปลูก

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาที่ดิน. (2561). **AGRI MAP Online**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. เข้าถึงได้จาก <http://agri-map-online.moac.go.th> (วันสืบค้นข้อมูล: 20 สิงหาคม 2563)
- กรรณิกา แซ่ลิว นาวิณ โสภากุมิ และนิวัติ อนงค์รักษ์. (2560). **การศึกษาความเหมาะสมทางเศรษฐกิจของการกำหนดเขตเศรษฐกิจข้าว: กรณีศึกษาการผลิตข้าวในจังหวัดเชียงใหม่**. เกษตร 46 ฉบับพิเศษ 1 หน้า 713-718.
- ธนิต ไสรัตน์. (2550). **การประยุกต์ใช้โลจิสติกส์และโซ่อุปทาน**. กรุงเทพฯ : วี - เซิร์ฟ โลจิสติกส์.
- พรชัย ชัยสงคราม. (2558). **การศึกษาความเป็นไปได้ของนโยบายบริหารพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) กรณีศึกษา อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร**. ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการสาธารณะ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วาสนา พุดกลาง และ ชรัตน์ มงคลสวัสดิ์. (2556). **การ зонนิ่งพื้นที่เกษตรกรรมสำหรับการผสมผสานทางเลือกสำหรับการใช้ที่ดิน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. การประชุมสัมมนาวิชาการ : เทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศแห่งชาติ ประจำปี 2556 เรื่อง : Geoinfotech 2013 ระหว่างวันที่ 25 - 27 ธันวาคม 2556 ณ อิมแพ็ค คอนเวนชัน เซ็นเตอร์ เมืองทองธานี.
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเลย. (2563). **แผนพัฒนาการเกษตรจังหวัดเลย 5 ปี (พ.ศ.2561-2565) ฉบับทบทวน พ.ศ. 2564**. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2560). **คำนิยามข้อมูลสถิติการเกษตร**. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2561). **สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2561**. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2562). **สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2562**. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1-12. (2563). **แนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ 6 กลุ่มชนิดสินค้าสำคัญ**. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 2. (2549). **ข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ในการประเมินผลโครงการส่งเสริมการแปรรูปข้าวปลอดภัยจังหวัดพิษณุโลกข้าวปลอดภัย**. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 2. (2549). **การศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตโคขุนพันธุ์ตากเปรียบเทียบกับโคขุนพันธุ์ลูกผสมอื่นของเกษตรกรในจังหวัดตาก**. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3. (2560-2562). การวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญ 7
จังหวัด อุตรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู เลย บึงกาฬ สกลนคร และนครพนม. กรุงเทพฯ:
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- อรรรรณ ศรีโสมนันท์. (2557). โครงสร้างการผลิตและการตลาดข้าวหอมมะลิไทย. มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม: มหาสารคาม.